

Verbatim records

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Tuesday, 15.11.2016, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2015.–2016. aastal

2. 10:57 Riigikogu otsuse "Riigi 2015. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (298 OE) esimene lugemine

3. 11:37 Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimene lugemine

4. 11:52 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (285 OE) esimene lugemine

5. 12:29 Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (319 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere hommikust, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu IV istungjärku 8. töönädala teisipäevast istungit. Kas kolleegidel on soovi anda üle eelnõusid või arupärimisi? Eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Teeme palun kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris ennast 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

1. 10:01 Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2015.–2016. aastal

10:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, tänases päevakorras on viis punkti. Esimene päevakorrapunkt on ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2015.–2016. aastal. Enne, kui me selle päevakorrapunkti juurde läheme, tutvustan lühidalt selle menetlemise korda. Kõigepealt on riigikontrolör Alar Karise ettekanne kuni 30 minutit. Seejärel on küsimused ettekandjale. Iga Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse ja läbirääkimistel saavad sõnavõtuga osaleda fraktsioonide esindajad. Head kolleegid, läheme päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2015.–2016. aastal. Palun ettekandeks kõnepulti riigikontrolör Alar Karise!

10:02 Riigikontrolör Alar Karis

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Tänavune Riigikontrolli ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest on jõudnud teie kätte ajal, kui valitsuse poliitiline koosseis on muutumas. Riigikontrolli seisukohalt vaadates ei muutu aga midagi. Meie tähelepanekud ja soovitusel töukuvad Eesti riigi objektiivsest reaalsusest ega sõltu sellest, mis on ühe või teise valitsusliikme nimi. Ükskõik, milline on valitsus, meie energiamajanduse, hariduse, tervishoiu ja pensionisüsteemi probleemid, tööturu ja majanduse arendamise küsimused vajavad lahendamist. Tegemist ootavad riigireform ja haldusreform. Tegelikult sunnib meile peale põhimõttelised muutused – on vaja vaadata põhjalikult üle väga paljud riigi ülesanded ja kohustused oma inimeste ees. Kui riigi ülesanded ja nende sisu on teada, alles siis selgub, kui palju ja milliseid inimesi meil nende ülesannete täitmiseks vaja on – kus on neid tarvis vähem, kus rohkem ja kui palju selleks kõigeks raha tarvis on. Eesti läheb 2017. aastale vastu olukorras, kus meie riigivõlg on kogu Euroopa Liidu kõige väiksem.

Tööhõive on iseseisvuse taastamise järgse aja maksimumi lähedal. Jõukuse allikaks olev tööjõu tootlikkus ei taha aga paraneda ning on võrreldes muu Euroopaga tasemel, kus see oli viis aastat tagasi. Eesti majanduskasv oli mullu pea poole võrra kasinam võrreldes Euroopa Liidu keskmisega ning kahanenud on ka ostujõud. Surve, mis on seotud riigi toimimise ja ülalpidamiskulude katmisega, suureneb. Riigieelarve kasvab ka edaspidi, ent planeeritud kulude osakaal suureneb tänavuselt 78%-lt ligikaudu 80%-ni aastaks 2020. Juba mõne aasta pärast võtab riigieelarve kuludest poole sotsiaal- ja tervishoiu valdkond ning see jätab vähe võimalusi toetada riigi muude tegevusalade arengut. Riigi investeringutest tehakse endiselt suur osa Euroopa Liidu toetuste abil. Paljude riigi majanduse ning toimimise murede kohta on Riigikogul ja valitsusel kasutada Riigikontrolli kui riigi kõrgeima auditiasutuse aruanded, ülevaated ja soovitused.

Kui ma kuulen siit või sealt, eriti täitevvõimu esindajatelt, et see või teine audit ei toonud esile midagi uut, kõik on juba niikuinii teada, siis on see tegelikult positiivne. Järelikult valitsus teab, milles on häda. Oluline on aga jõuda lahendusteni. Seejuures ei maksa arvata, et kõigi Eesti probleemide lahendamine on valitsuse käes. Ei ole. On palju tegureid, mis ei sõltu valitsusest, Riigikogust ega Eesti riigist.

Keskendugem siis sellele, mida saavad valitsus ja Riigikogu muuta!

Head kuulajad! Saan kinnitada, et Eesti riigi raamatupidamine ja aruandlus on endiselt heal tasemel. Riigi eelmise aasta majandusaasta aruanne, mida rahandusminister teile järgmise päevakorrapunktina tutvustab, on õige. Aga nagu te Riigikontrolli ülevaadet lugedes kindlasti tähele panite, on raamatupidamine vaid osa loost. Ka ebaotstarbekad tehingud riigi varaga võivad raamatupidamises olla korrektselt kajastatud, isegi kooskõlas riigieelarve tabeliga. Riigikontrolli seekordne ülevaade keskendub riigi varale – nii sellele, mida saab käega katsuda, kui ka sellele, mida käega katsuda ei saa. Kokku on seda vara umbes 30 miljardi euro väärtuses. Olukorras, kus vaba raha on üha vähem ja eelarvekitsikus vaevab üha enam, sõltub Riigikogu ja valitsuse otsustest ning nende tegemise viisist ja kvaliteedist üha enam, kas vara kasutatakse Eesti kestliku arengu toetamiseks parimal moel, kas välditakse ebamõistlikke kulutusi, saavutades seatud arengueesmärgid ning suurendades ühiskonna kui terviku tulusid, või mitte. Ei piisa üksnes arusaamast, millised on probleemid. Ka nende kitsaskohtade lahendamise viis peab olema hästi läbi mõeldud, tõhusalt ellu viidud ning selle kõige juures selge vastutusega nii protsessi kui ka tulemuste eest. Ent vastutus ei tähenda seda, et tuleb määrata, kes kõige lõpuks ebaõnnestumise korral ametist lahti lastakse. See tähendab hoopis seda, et juba algusest peale peaks olema selge, kes jooksvalt ühe või teise tegevuse või tulemuse saavutamise eest vastutab, n-ö kelle oma see või teine teema on.

Tänavune ülevaade võtab kokku terve hulga probleeme, mille lahendamine ei nõua reforme ega tohutut eneseületamist. Olgu selleks lohisev maareform, kus koerast on küll üle saadud, aga sabast veel mitte, või olgu see täitevvõimu koostöö puudumine ühishangete korraldamisel või planeerimatus riigi sõidukipargi haldamisel. Samas on ka teemasid, mille lahenduskäigu otsimine on millegipärast väga vaevaline. Pean silmas aastaid lahenduseta püsinud riigi äriühingute, samuti riigi sihtasutuste loomise, pidamise ning järelevalve küsimusi. Siiski on viimasel ajal näha positiivseid märke, et täitevvõim püüab täita Riigikontrolli soovitusi saada selgust, miks riik üht või teist äriühingut omab, seada neile eesmärgid ning müüa osaliselt või tervikuna erakätesse äriühingud, mida riik otseselt oma ülesannete täitmiseks ei vaja.

Omaette kategooria moodustavad horisontaalsed teemad, nagu riigi kinnisvarapoliitika, millest Riigikontrolli ülevaates on lähemalt juttu. Kinnisvarapoliitika ümber toimuv toob välja mitmel pool väljenduva käitumismustri, mille korral pole soovitud mingeid ammu tehtud otsuseid uues olukorras üle vaadata, tülikat teemat lauale tõsta, vaatamata asjaolule, et mingi poliitika või reformi aluseks olnud eeldused on juba aastaid tagasi ära langenud.

Lugupeetud Riigikogu! Riigikontrolörina pean probleemseks säärast otsustamisstiili, et piisava eeltööta jõutakse järelduste või otsusteni, mida seejärel esitatakse kui ainuvõimalikke või leitakse emotsionaalselt laetud ja raskesti hinnatavaid argumente oma tegude õigustamiseks.

Valitsemisvastutusega käib kaasas vajadus leida tasakaal ratsionaalsete kaalutluste ning eri huvide ja väärtuste vahel. Riigivaraseaduse põhimõtte, mille kohaselt peavad riigi valitsejad riigi varaga seotud otsuseid põhjalikult kaaluma, selgitama ning veenduma nende õiguspärasuses, rakendub valitsuse igale otsusele. Muretsen just nende asjade pärast, mille korral läbimõtlematusel on kõrge hind ning mille korral pealtnäha ei saa midagi valesti minna, kuid samas sõltub õnnestumine paljudest määramatutest või isegi selgitamata asjaoludest ja vedamisest. Riigikontroll püüabki auditeid tehes keskenduda nendele riskidele, mille korral liigne enesekindlus või hoopis ignorantsus riigi varaga ümberkäimisel

võib viia tõsiste probleemideni. Nii mõnigi kord avaldub otsustajate enesekindlus ja ilmeksimatuse tunne muret tekitaval määral.

Teinekord on tunda olnud ka suhtumist, et inimesed, kes julgevad mõne otsuse mõistlikkuses kahelda, justkui ei mõista ega hinda vääriliselt riigimeeste tööd. Näiteks Eesti lennuühendused Euroopaga on ilmselgelt olulised, aga millised on võimalikud lahendused ja milline on ühe või teise lahenduse hind? Ja milline on see hind, mida me oleme valmis maksma? Nii ühel kui ka teisel juhul ei ole oluline analüüside või teema uurimise rohkus, vaid eelkõige otsustajate vastutustundlik käitumine. Kahtlemata jääb lõplik otsustamine poliitikutele, kuid see ei tähenda, et asjatundjate arvamusi ja soovitusi ei tuleks ära kuulata. Riigikogul, kes on usaldanud valitsusele riigieelarve ja riigi vara valitsemise, on õigus teada, milline on nende rahaliselt väga suure mõjuga otsuste võimalik hind maksumaksjatele. Valitsusel on kohustus see enne otsustamist välja selgitada. Ja tulevikule mõeldes võiks ehk arutada, kas näiteks teatud suurusega kulutuste puhul, mille kohta Riigikogu pole eelarves selget lõppkulutamise eesmärki fikseerinud, küsiks valitsus parlamendilt eraldi mandaati, et kasutada raha ühel või teisel otstarbel. See tagaks otsuste laia legitiimsuse ja annaks kindluse ka valitsusele.

Lugupeetud parlamendiliikmed! Igal aastal Riigikontrolli ülevaadet kokku pannes teen väikese inventuuri teemadest, millest olen juba rääkinud. Pean tõdema, et ühtki pakilistest muredest ei saa nimekirjast kustutada. Seda olekski ehk vara oodata. Kui aga vaadata kümne ja enama aasta vanuseid auditeid, siis vaatavad ka sealt vastu tänased hädad. Kas need on kõik probleemid, mida olemuslikult ei olegi võimalik lahendada? Küllap on ka selliseid probleeme. Sageli on aga ühisnimetajaks vähene püüd õppida oma senistest vigadest. Töö ja tegevus käib, võitlus on kompromissitu, kuni jätkub raha, avalikkuse tähelepanu või kuni teema on sattunud poliitiliste prioriteetide hulka. Kui rambivalgus kustub, siis jätkub kõik vastavalt võimalustele ning sageli ei ole need võimalused piisavad.

Sellisel juhul ongi Riigikontroll see, kes osutab probleemidele, mida asjaga kokku puutuvad ametnikud niigi teavad, aga lahendada ei suuda. Nii mõnelgi korral on võimalikud lahendused kitsamas ametkondade ringis teada, kuid nendega ei tulda avalikkuse ette. Kas või siinsamas, Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni istungitel on Riigikontrolli audiitorid tähele pannud, et ministeeriumi esindajad, kes esitavad arutelul ametlikke seisukohti, räägivad hiljem koridorivestluses vabas vormis, kuidas tegelikkuses võiks teha seda või teist. Kuid ministeeriumi tiptasemel ei soovita võimalike lahendustega poliitilistel põhjustel välja tulla – näiteks põhjusel, et ühe või teise idee on välja pakkunud parasjagu võimul oleva valitsuse poliitilised vastased. Nii mõnigi kord on ametnikud palunud Riigikontrolli audiitoritelt tuge oma ratsionaalsetele ideedele, mis pole poliitiliselt juhtkonnalt mõistmist leidnud. Seejuures on sama mure ka vastupidine: poliitikutel tuleb teinekord pingutada, et vaid oma ametkonna piires mõtleivate ja paberites näpuga järke ajavate ametnike pilku reaalse elu vajadusi hinnates avatumaks muuta.

Head kuulajad! Riigikogu saab väljendada valitsusele oma ootusi ning seada eesmärgid ja jälgida nende täitmist, nii et ei peaks järgmistel aastatel tagantjärele tõdema, et Eesti riigi jaoks olulistes küsimustes ei ole paranemist toimunud. Arvestades seda, et viimaste uuringute kohaselt on inimese keskmine tähelepanuvõime tänapäeval väga piiratud, pakun Riigikontrolli tähelepanekute seast välja kõigest kolm omapoolset üldistust, mida valitsusele kaasa anda.

Esiteks: edasiliikumiseks ja muutusteks on tarvis eksimisruumi. Pidev kartus eksida pidurdab loovust ja innovatsiooni. Seaduslikkuse kui avaliku sektori toimimise keskse põhimõtte kõrvale sobib väga loomulikult ka printsiip, et valitsus lepib enne otsuse langetamist kokku ja teeb avalikuks, millist riski ollakse valmis võtma, mis ulatuses ja kes vastutab. Selline lubatud eksimisruumi põhimõte võib puudutada nii üksikute Euroopa Liidu toetuste andmist kui ka laiemaid poliitilisi programme, näiteks teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. Nõnda tekib otsustajatel vastutust kaotamata võimalus midagi ka ise muuta ning vähenevad kulud, mida põhjustab säseparvelikult kurnav kontroll. Ametnikud on hirmunud ja ajavad eksimiskartuses näpuga ülidetailsetes reeglites järke. Selle asemel võiks neid usaldada ja anda neile võimaluse olla vajalikul määral paindlik. Seejuures põhjendatakse absurdseid reegleid ja töökorraldust tihtipeale mingite müstiliste nõuetega.

Kinnitan, et võitlus ülereguleerimise, jäikuse ja usaldamatusega on ka Riigikontrolli ülesanne. Olukorras, kus reaalse elu vajadused ja regulatsioonid on omavahel vastuolus, tuleb asuda reaalse elu poolele, mitte nõuda jäikade reeglite täitmist. See on olnud minu sõnum Riigikontrolli audiitoritele, aga sama põhimõtet soovitan järgida kõigil, kes Eesti riigis tegelevad kontrollimise ja järelevalvega. Tulles tagasi selle eksimisruumi juurde: valitsuse jaoks peate selle eksimisruumi määrama teie, parlamendiliikmed. Kui olemasolevad reeglid, näiteks riigivaraseadus, ei võimalda piisavalt paindlikkust, tuleb reegleid

muuta, mitte lihtsalt neist mööda minna.

Teiseks: tuleb jälgida, et ei hajuks tähelepanu Eesti inimeste ja ettevõtjate reaalsete probleemide lahendamisele, olgu selleks näiteks inimese pääs arsti juurde või kindlus, et õnnetuse korral saabub abi, või investori kaitse pahatahtlike pankrottide korral või õigussuhete süsteem, mis lubaks ausal ettevõtjal tegeleda eelkõige oma äri edendamisega, mitte asjaajamisega. Vaid igaühele kõige lähedasemat n-ö päris elu probleemide tulemusliku lahendamisega paralleelselt leiavad mõistmist ning saavad lahenduse ka sellised keerukad küsimused, mis on seotud näiteks ühiskonna avatusega. Ka makromajanduslikud kontseptsioonid, nagu eelarve tasakaal, saavad nõnda kodanikule arusaadavamaks. Seega, inimene ja tema mured ikka enne, kui hakatakse otsustama Eesti eesistumise logo kujundust või järjekordse monumendi rajamist.

Kolmandaks: ideid ja ettepanekuid tuleks kaaluda lähtuvalt nende sisulisest väärtusest, mitte subjektiivsest arvamusest idee või soovitusel esitaja suhtes. Viis aastat tagasi lendas valitsuse poliitöhhkonnas prügikasti "Tööandjate manifest" ning sisuliselt ka Riigikontrolli audit ettevõtluse toetamise olukorrast. Nüüdseks on nende dokumentide põhilised ideed taas elustunud aga värskes valitsuse tellitud majandusarengu töögrupi raportis. Loodan, et valitsusel on tulevikus arukust hinnata mõtteid nende sisu järgi.

Hea idee, mis on ka teostatav, on nii haruldane, et selle kaitseks peaksime tegema kõik endast sõltuva ja julgustama kõiki oma ideedega välja tulema, sest paljude ideede hulgast võib sõelale jääda mõni, mis meid edasi viib. Muidu võtab võimust keskpärasus ja keskpärasus ei loo midagi muud kui keskpärasust. Ja keskpärasus ei salli enda kõrval midagi muud kui keskpärasust. Täna tähelepanu eest!

10:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud riigikontrolör! Teile on ka küsimusi, Andres Herkel, palun!

10:19 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud riigikontrolör! Täna selle väga vajaliku ettekande eest! Ma tahan küsida konkreetset punkti 73 ja sellega haakuvate punktide kohta, kus te räägite sellest, et riigi kinnisvarakulud on kasvanud ja Rahandusministeeriumi hinnangul kasvavad lähima viie aasta jooksul veel, nii et peaaegu kahekordistuvad. Siin on graafik ja numbrid kõik ilusti kirjas ja natuke seletust ka. Aga ikkagi mul tekib küsimus, kuidas see võimalik on. Meil ehitatakse uut superhoonet mitme ministeeriumi tarvis ja selle eesmärk peaks ju olema muu hulgas ka kulusid vähendada. On ju olemas tänapäevased töösuhted, kaugtöö. Ning lõpuks me räägime kogu aeg sellest, et ka riigipalgaliste inimeste hulk peaks vähenema proportsioonis üldse tööelise elanikkonna vähenemisega. Mismoodi selline kulude kasv saab nii järsult toimuda ja kuidas on see õigustatud?

10:20 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija, me arutasime seda ka Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjonis, kus me samuti tõime joonisena välja, kust need kulude kasvud tulevad. Paljuskki on need sõltuvuses küsimusest, millele ma enne viitasin: kas see mudel, mis omal ajal loodi, on ka praegu õigustatud. Teatavasti Rahandusministeerium soovib sealt näha ka tulemit ja see on määratud suurema numbriga kui 6%. Paljuskki see kasv tulenebki sellest nõudest, et piltlikult öeldes, aktsiaselts peab ka kasumit teenima. Üürihindades ja kolimisest tulenevate teenuste hindades väga suuri erinevusi ei ole.

10:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aadu Must, palun!

10:21 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, teie ettekandest jäi mulje, et Riigikontroll on võtnud pigem heatahtliku kursi. See tähendab, et iga asja eest ei pea hakkama kohe karistama või väga range olema, pigem tuleb töötajatele näidata, et midagi on kuskil natuke halvasti ja asja tuleks parandada. See tunne süveneb veelgi, kui ma vaatan, kuidas Riigikontroll on suhtunud RKAS-i töösse, mille kohta rahvasuus on palju vahvaid anekdoote. Räägitakse, kuidas mõne pisikese asja kallal töötatakse umbes nagu kindralstaap sõja-aastail ja tohutu raha pannakse magama. Kas see näitab, et Riigikontroll on muutunud hästi heatahtlikuks institutsiooniks?

10:22 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Riigikontroll on alates oma loomise hetkest olnud väga heatahtlik. Vastasel juhul ei saagi neid soovitusi anda ja riik ei saaks areneda, kui me oleksime pahatahtlik asutus. Aga mis puutub konkreetsesse Riigi Kinnisvara AS-i, siis tõesti, meil ei ole aktsiaseltsile kui sellisele midagi ette heita. See, mida nad teevad, on kõik seaduse piires. Küsimus on kinnisvarapoliitikas, mis tõenäoliselt oleks mõistlik üle vaadata, et see sellisel viisil ei jätkuks. Ja sellele me osutame oma auditis, mitte ei pahanda Riigi Kinnisvara AS-iga. Nemad töötavad selles raamistikus, mis neile on poliitiliselt ette antud.

10:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

10:23 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud riigikontrolör! Huvitaval kombel on ka mul küsimus RKAS-i kohta. See teema erutab kõiki täna vist kõige rohkem. Hiljaaegu lugesin, et RKAS-i nn remondivõlg on pool miljardit eurot. Sisuliselt elatakse tulevaste põlvkondade arvel. Mu küsimus on selline: kuidas te kommenteerite, kas sisuliselt peidetakse riigieelarves seda tegemata tööd ehk kas riigieelarve võib olla poole miljardiga defitsiidis? Need on ju tegelikult tegemata tööd, mis peaks praegu ära tegema.

10:23 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Selle aktsiaseltsi loomise eesmärk oli just vastupidine. Küsimus on pigem selles, et meil on neid hooneid üksjagu. Mingil ajal on tõesti vaja neid remontima hakata ja selleks kõigeks ei jätku ühel ajahetkel raha. Ja kui me mõtleme siia juurde ka hooned, mis vabanevad haldusreformi käigus kohalikes omavalitsustes, siis näeme, et probleem on veel suurem. Ma arvan, et sellega peab tegelema hakkama, ja ka meie auditoriuanne, mis hiljuti välja tuli, juhtis sellele tähelepanu. Küsimus ei ole mitte ainult nendes hoonetes, mis seisavad tühjana. Hooneid peab ka elus hoidma, et nad ei muutuks ohtlikuks inimestele, kes sealt kas või ainult mööda käivad.

10:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Sõerd, palun!

10:24 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud riigikontrolör! Mul on küsimus riigi likviidsete reservide kohta. Teil on punktis 33 välja toodud, et 2014. aasta lõpus olid likviidsed varad 300 miljoniga plussis, aga 2015. aastal 300 miljoniga miinuses. Ma olen omal käel ka püüdnud uurida, miks selline olukord on tekkinud. Üks Rahandusministeeriumi põhjendus oli see, et raha läks struktuurifondide kasutamisega seotud sihtfinantseeringuteks, aga see ei pea paika, sest see saab olla ainult ühekordne mõju. Aga ka tänavu on likviidsed varad kahanenud. Teine loogiline põhjus oleks, et maksti laene tagasi, aga laenumaht on enam-vähem sama. Ma küsin: kuhu raha kadus?

10:25 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Mina olen sama küsimuse ees, kuhu see raha pandud on. Aga meil on täna unikaalne võimalus: rahandusminister esineb pärast mind ja ilmselt tema oskab väga täpselt vastata, kuhu need reservid on läinud. Meie osutame oma auditoriuanes ja ka selles ülevaates faktile, et on võetud kasutusele nii haigekassa kui ka töötukassa reservid – vähemalt septembri seisuga. Meil oli sel teemal arutelu Rahandusministeeriumiga ja me jõudsimme ühisele arusaamisele, et nende reservide kasutusele võtmise peaks otsustama Riigikogu, kes väga selge sõnaga seaduses määratleb, kus ja millises mahus neid reserve kasutada tohib või kas üldse võib. Aga üks põhjendus, mis meile on öeldud, on seesama, millele te viitasite. Eurorahad teatavasti laekuvad hiljem ja me ei ole olnud piisavalt võimekad, et endale seatud ülesandeid täita. See tähendab seda, et neid rahasid ei saa kasutusele võtta, ja seal on kindlasti üks põhjus, kust see miinus pärit on. Aga veel kord, rahandusminister kindlasti oskab sellele detailsema vastuse anda.

10:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Rait Maruste, palun!

10:26 Rait Maruste

Täna! Austatud riigikontrolör! Milline on teie rehkendustes avaliku sektori kulutuste number? Ja sealt edasi: kuidas te selle numbri osakaalu üldistes kulutustes hindate? Ja kolmas osa küsimusest on see, milliseid võimalusi te näete avaliku sektori kulutuste vähendamiseks, koomale tõmbamiseks?

10:27 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Muidugi ma seda numbrit teile peast ei oska öelda. Aga kui vaadata statistikat, siis me ei ole nende kulutustega väga tabeli eesotsas, kui me räägime Euroopa statistikast. Nüüd ongi küsimus, mida edasi teha. Ma olen ka sellele tähelepanu juhtinud ja oma tänaseski kõnes viitasin, et kõigepealt tuleks üle vaadata ülesanded, mida me peaksime täitma, ja seejärel võiks vaadata, kui palju neid inimesi võiks olla. Vastasel juhul võib tekkida olukord, et me tõesti vähendame avaliku sektori töötajate arvu, mis teatava efekti kindlasti ka annab, kuid selle tagajärg võib olla see, et asendustegevus jätkub, aga olulised tegevused võivad jääda tegemata, sest lihtsalt lastakse valed inimesed lahti.

10:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

10:28 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Küsimusi on tegelikult palju ja riigieelarvet opositsioonisaadikuna menetledes on näha, et RKAS-i eelarveread on pimedad. Me näeme ainult, et ministeeriumide kaupa on kirjas eraldised, aga sisu me kätte ei saa ja päringute kaudu selle kindlaks tegemine on väga aeglane. Kogu see protsess on pime, meil käib eelarve puhul pimemenetlus. Kas te oskate kommenteerida väidet, et eelarve peaks olema läbipaistev? Teine küsimus on, kui palju on riik kinnisvara omanikuna viimase kümne aasta jooksul teadlikult kahju tekitanud. Kas olete seda arvutanud? Näide on Patarei vangla, mis on olnud kümme aastat RKAS-i valduses: teadlikult on jäetud kinnisvara unarusse ja tagajärg on, et eraettevõtjatel on nüüd investeeringud ebamõistlikult suured. Samas on tegemist kultuuripärandiga.

10:29 Riigikontrolör Alar Karis

Hea küsija! Ma alustan teisest küsimusest. Sõna "pahatahtlik" viitab juba millelegi, millega Riigikontroll ei tegele. Sellise asjaga peaks pöörduma asjaomaste organite poole. Me ei oska öelda ja meil ei ole kindlasti võimalik kellelegi näpuga näidata – me ei tea, kas tegemist on pahatahtlikkusega, lohakusega, saamatusega või millegi muuga. Me suudame näidata, milline on olukord praegu. Patarei vangla arusaadavalt ei ole ainuke problemaatiline kompleks, on teisigi sellised hooneid ja paljud neist ei ole riigi käsutuses, osa on omaavalitsuse käsutuses ja samasuguses nutuses olukorras. Nii et ma ei oska teile vastata, kas tegemist on pahatahtlikkusega, ja kui on, siis kui suur on pahatahtlikkuse määr. Esimene küsimus oli pimemenetluse kohta. Jah, eelarve pimedatele ridadele me oleme minu suu läbi varasematel aastatel tähelepanu juhtinud. Eelmine aasta ma tõin teile näite, et eelarves on rida "Finantstehingud" ja sellel kirjas üle 70 miljoni euro. Aga ma arvan, et see saal ongi koht, kus eelarve menetlemise käigus tuleb küsida, mida see ikkagi tähendab. Ja kui see on vajalik, siis peaks, nagu ma mainisin ka oma ettekandes, paluma valitsusel uuesti siia saali tulla ja küsida luba, et me tahame seda 70 miljonit kasutada selleks ja selleks. See annaks sellele valitsuse otsusele teatava legitiimsuse. See on minu arusaamise järgi teie kätes. Tuleb küsida, miks ei ole nende numbrite taga selgust. Aga ma ütlen veel kord, et olukord on viimaste aastate jooksul isegi paremaks läinud.

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

10:31 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kahju, et te nii harva käite meid siin valgustamas. Aga minu küsimus on selle kohta, et valitsus kirjutas Estonian Airi juhtumiga korstnasse 85 miljonit ja eraldas tema järeltulijale veel üle 70 miljoni. Te ütlete, et valitsus ei nõudnud äriplaani, kus oluks kirjas sõltumatute ekspertide arvamus, ega olnud kindel sammu õiguspärasuses. Ja isegi siis jätkati raha eraldamist, kui Rahandusministeerium oli varasemad laenu maha kandnud. Minu küsimus on punkti

104 kohta, kus te ütlete, et minister ei näidanud üles vajalikku nõudlikkust. Juhan Parts on tore mees, aga kas teie meelest on pärast selliseid juhtumeid õigustatud ja arukas läkitada see meie tore mees ja kolleeg Euroopa Kontrollikotta?

10:32 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh küsimuse eest! Ma saan aru, et pean vastama küsimuse viimasele osale, mitte algusele. Te ise ütlete, et Juhan Parts on tore mees. Miks siis mitte saata? Riigikontrolörina saan ma vastata ainult küsimuse sellele poolele, mis puudutab tema kompetentsust ja pädevust. Kuna ta on töötanud riigikontrolörina, siis ma väljendasin selles küsimuses oma seisukohta, kui rahandusminister seda minult palus. Ma kohtusin temaga ja mul ei tekkinud kahtlust selles, et ta ei tunne rahanumbreid, ei ole teadlik eelarvest või ei tea, mida tähendab auditeerimine. Kõik ülejäänu ei ole Riigikontrolli ega riigikontrolöri pädevuses. See on poliitiline otsus ja selle langetab Vabariigi Valitsus.

10:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

10:33 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud riigikontrolör! Kõigepealt tänan ettekande eest ja tahan kiita teie majast tulevaid ülevaateid ka väga korrektse ja ilusa eesti keele eest! Aga te ütlete ülevaates selge sõnaga, et riigi kinnisvarapoliitika ja kinnisvarakorraldus, mis käivitati aastal 2001, on jõudnud omamoodi ummikusse. Neid eesmärke, mis siis seatud said, pole täidetud. Kas teie meelest tuleks kogu kinnisvarapoliitika ja -korraldus kiiresti üle vaadata? Kas selleks on õige aeg ammu möödas või on see õige aeg nüüd käes?

10:34 Riigikontrolör Alar Karis

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et kui me sellele tähelepanu juhtisime, siis ilmselt on mõistlik probleemile otsa vaadata ja asjade seisu hinnata. Nagu sa viitasid, sellega alustati juba aastal 2001 ja taheti lõpule jõuda aastal 2003. Käes on 2016. aasta, aga see ei ole lõpule viidud. Osaliselt on kinnisvara üle antud, osaliselt mitte. Muidugi on sellel oma põhjused. Osa põhjusi ma täna mainisin. Tuleb kätte võtta ja analüüsida, kas see mudel on kõige mõistlikum ja kas see poliitika end õigustab. Võib-olla võiks tõesti, nagu pakutud on, anda osa kinnisvarast päris erasektori hallata. See ei tohiks olla väga suur tabuteema, kui me näeme, et seisame silmitsi rohkem kui 500-miljonilise remondivajadusega jne. Ka uued majad ja needki hooned, mis pole veel valmis, saavad ju ühel hetkel vanaks.

10:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

10:35 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetav juhataja! Lugupeetav ettekandja! Kui te umbes aasta tagasi eelmist kokkuvõtet tutvustasite, siis oli sellele lisatud teie Hollandi, Poola ja Rootsi kolleegide hindamine. Sõnum oli umbes selline, et kuigi Riigikontroll on Eestis au sees ja kõrgelt hinnatud, võiks Riigikontrolli eesmärk olla tulevikus oma mõjukuse suurendamine. Kuidas see teie hinnangul vahepealse aasta jooksul õnnestunud on?

10:35 Riigikontrolör Alar Karis

Täna küsimuse eest! Eks ennast on alati hea hinnata. Meie leiame, et me liigume selles suunas ikka paremuse poole. Ja meie mõju on täiesti olemas. Me oleme alustanud ka protsessi maja sees: oleme võtnud teatava arvu oma auditeid ja pannud kokku töörühma, kes hindab konkreetsete juhuvalimi alusel valitud auditite mõju. Aga meie mõju ja mõjukust saavad hinnata eelkõige ikkagi siin saalis olevad inimesed ja kogu avalikkus, sh ajakirjandus. Me oleme kaugel sellest, et me oleksime endaga rahul, ja seetõttu on meie mõjukus ka meie jaoks küsimus. Aga teinekord ei olegi küsimus mõjukuses *per se*, vaid pigem selles, kas mõjukus paistab välja või ei paista välja. Ja selles suunas peaks kindlasti rohkem tööd tegema, nii majas sees kui ka majast väljas.

10:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Monika Haukanõmm, palun!

10:36 Monika Haukanõmm

Täna, lugupeetud juhataja! Lugupeetud riigikontrolör, aitäh ettekande eest! Minu küsimus puudutab riigihangete korraldust ja teie viidet sellele, et me ei kasuta ühis- ja kesksete hangete korraldamisel ära kokkuhoiuvõimalust. Teie ülevaatest tuleb välja, et ainult 4,3% hangetest on nn ühis- või kesksed hanked. Teisalt tuleb välja see, et meil oleks võimalik umbes 30% kulutustest kokku hoida. Meil on ka käimas riigireform, mille kohaselt ministeeriumid ja nende allasutused peavad igal aastal oma tegevuskulusid 3% võrra vähendama või leidma sisemisi ressursse. Siin on selline vastuolu, et me jätame justkui need ressursid kasutamata. Kas te oskate natukene selgitada, miks neid hankeid ei tehta? On seda kuidagi põhjendatud?

10:37 Riigikontrolör Alar Karis

Riigihanked on selline teema, millega võib siin Riigikogus pikemalt aega veeta. Aga tihti on põhjus selles, et ajaline surve on teinekord nii suur, et ei valita mitte kõige parem, vaid kõige odavam lahendus. Sealt edasi: hakata kellegagi koos hanget tegema on tõenäoliselt veel keerukam ja aeganõudvam. Aga jah, ülevaates oli tõesti selline näide, et 30% kulutustest on võimalik kokku hoida. Loodetavasti see sõnum, et kui meil on aasta jooksul tehtud üle 3500 hanke ja minu mäletamist mööda ainult 150 nendest on tehtud ühiselt, iseenesest survestab rohkem ühishankeid tegema. Täna me räägime ju riigi varast ja 80% meie eelarvest on ikkagi kinni. Sellepärast on väga oluline, et me kasutame oma vara mõistlikult. Ühishanked on kindlasti üks võimalus.

10:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ken-Marti Vaher, palun!

10:39 Ken-Marti Vaher

Täna väga, austatud juhataja! Lugupeetud riigikontrolör, täna teid ettekande eest! Minu küsimus puudutab punkte 88 kuni 93 ehk riigi äriühinguid ja teie teesi, mis on igati õige, et ettevõtluses osalemine peab olema tulus, õiguspärane ja vajalik. Ülevaate 91. punktis te viitate, et riigil pole endiselt äriühingutes osalemise poliitikat ja ka ministeeriumid ei põhjenda, miks riigil üht või teist äriühingut vaja on. Ka viitate siin oma auditile 2013. aastast. Minu küsimus puudutab seda, kas te olete siit sammu edasi teinud. Kas Riigikontroll on sellest teinud järeldusi või ka ettepanekuid, milliseid äriühinguid riigil tegelikult ei oleks vaja ja mis ei vasta sellele teesile, et nende omamine on vajalik, tulus ja õiguspärane?

10:40 Riigikontrolör Alar Karis

Meie saame analüüsida seda, milline äriühing on tulus ja õiguspärane ja milline ei ole. Aga me kindlasti ei saa öelda, et see või teine äriühing peab minema börsile, see või teine tuleb osaliselt maha müüa – need on valitsuse tasandil otsused. Ja siin on juba esimesi samme astutud.

Meil on olemas nii roheline kui valge raamat, mis puudutab osaluspoliitikat. Probleem on muidugi olnud selles, et samal ajal, kui rahandusminister seda välja töötas, töötas majandus- ja kommunikatsiooniminister välja oma haldusalas olevaid äriühinguid puudutavat lahendust. See ei olnud mõistlik. Mõistlik on selliseid asju ikkagi teha ühiselt ja ühise valge raamatu raames. Aga milline see poliitika peaks olema, seda nüüd küll Riigikontroll öelda ei saa, need on paljuski poliitilised otsused. Meie saame pärast hinnata, kas need eesmärgid, mis seati ühele või teisele äriühingule või ka sihtasutusele, on saavutatud. Oleme juhtinud tähelepanu ka küsimusele, kas sihtasutuse vorm on alati kõige mõistlikum ja õige või piisaks, kui tegemist oleks näiteks riigiasutusega. Mis on sihtasutuse eelised võrreldes riigiasutuse või muu vormiga, selle kohta me tihti selgeid vastuseid ei saa või mõnikord tuleb groteskne põhjendus, et kui teha sihtasutus, siis ei pea ühtse raamatupidamissüsteemi ehk SAP-iga ühinema. Aitäh!

10:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Siim Kiisler, palun!

10:41 Siim Kiisler

Aitäh! Auväärt ettekandja! Te viitate siin aruandes korduvalt, et riigi äriühingu ülesanne on teenida tulu ja investorina peab riik käituma ratsionaalselt ja just sellest seisukohast lähtuvalt, et ta peab suutma saada tulu. Kas seda tulu saab teie arvates käsitada ainult nii, et teenitakse kasumit ja makstakse dividende või see tulu võib riigile kui omanikule olla näiteks regionaalpoliitiline kasu või mingit muud laadi üldmajanduslik kasu, mis on reaalselt hinnatav ja mille põhjal võib Riigikontroll öelda, et jah, äriühing tulu küll ei teeninud, otsest kasumit ei näita, kuid regionaalpoliitiline kasu riigile on selgelt olemas. Kas te sellist asja peate loogiliseks või välistate selle täiesti?

10:42 Riigikontrolör Alar Karis

Suur tänu! Ma olen nii kaua elanud, et ma ei välista elus suurt enam midagi. Aga teie küsimus puudutas äriühinguid. Noh, riigi asutatud äriühing või riigi osalusega äriühing on ju samamoodi äriseadustiku järgi tegutsev institutsioon ja ega kõik muud äriühingud ju ka ei suuda kasumit teenida. Mõned isegi teenivad kahjumit. Sama on riigi äriühingutega – siin ei ole väga suurt erinevust. Kui omanik ehk siis riik leiab, et on mõistlik see ressurss paigutada kuidagi teistmoodi või saada kasu mingil muul viisil, ja kui see on selgelt sõnastatud, siis palun väga, miks mitte. Senikaua, kui see on seaduse piires, ei ole Riigikontrollil ega minul isiklikult selle vastu midagi.

10:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

10:43 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud riigikontrolör! Riigi Kinnisvara AS-i eeskujul või paralleelselt sellega luuakse Kaitseministeeriumi alluvuses kaitseinvesteeringute keskust. Need organisatsioonid sarnanevad oma eesmärgi poolest – üks riigikaitse valdkonnas, teine tsiviilvaldkonnas tegutsedes. Kas te olete juba mingil määral selle keskuse plaanidega tutvunud ja viidanud ka nendele ohtudele, mida te näete Riigi Kinnisvara AS-i tegevuses – hindade kallinemine, kulude suurenemine ja muu?

10:44 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh küsimuse eest! Eks ühe auditi ja ülevaate eesmärk ongi see, et saaks mingid õppetunnid. Kui te tähelepanelikult lugesite reaktsiooni kohta, mis puudutas Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi, siis Rahandusministeeriumi ametnik tõi sealt välja kümme õppetundi. Minu arvates see olekski suhteliselt hea poliitika, kui eesmärk oleks, et iga auditi puhul saab välja tuua õppetunnid, mis on selgelt kirjeldatud. Need, kes tunnevad ära, et nad liiguvad samasugusel maastikul, saavad neid õppetunde arvestada. Mis puudutab riigikaitse küsimusi, siis need on lähiaastatel kindlasti meie fookuses. Praegu me paneme kokku oma auditiplaani lähiaastateks. Kui Riigikogu kinnitab järgmise aasta eelarve, kus on eraldatud teatav ressurss, et me saaksime seda võimekust suurendada, siis kindlasti me seda ka teeme.

10:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

10:45 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja, tänan teid väga sisuka ülevaate eest! Olles riigieelarve kontrolli erikomisjoni liige, olen ilmselt Riigikontrolli tegevusega veidi rohkem kursis. See tegevus on äärmiselt oluline, äärmiselt tähtis. Aga paraku kummitab seda nii nagu paljusid meie eluvaldkondi teatud ressursside puudus. Täna arutab uus koalitsioon uut riigieelarvet ja teeb selles muudatusi. Ehk te oskate anda meile ülevaate nendest ressurssidest, mis Riigikontrollil kasutada on? Ja kui palju teil oleks lisaraha vaja, et saaksite oma tööd veelgi paremini teha?

10:46 Riigikontrolör Alar Karis

Täna selle küsimuse eest! See annab mulle võimaluse siin numbritega žongleerida, aga seda ma kindlasti tegema ei hakka. Praegu on Riigikontrolli eelarve ümmarguselt 5 miljonit eurot. Muidugi, on olnud paremaid aegu, kus Riigikontrollis on olnud mitte 90 töötajat, vaid üle 200. Tõsi, see aeg oli 1920-ndatel. Arvan, et praegu ei ole mul kohane öelda, et raha on vähe ja midagi jääb tegemata sellepärast,

et ressursi ei ole. Pigem püüame institutsiooni sees neid ressursse kasutada sellisel viisil, et tegeleme oluliste asjadega ja fookustame teatud ajahetkedel tähelepanu valdkondadele, kus meie arvates risk on kõige suurem. Aga kindlasti ei oleks mul midagi selle vastu, kui Riigikontrolli eelarve oleks 50 miljonit eurot. Siis tekiks muidugi teine küsimus: kust leida inimesed, kes Riigikontrollis töötaksid ja kellele seda raha saaks maksta. Nii et me jääksime hea meelega selle ressursi piiridesse, mis meil on, ja liiguksime selle ressursi kasvuga edasi nii, nagu ülejäänud Eesti riik seda teeb.

10:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

10:47 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Andsite täna ka teada, et olete tegelenud sisehindamisega ja rahulolu-uuringuga. Minu küsimus on selline: kas te sisehindamise käigus olete leidnud kinnitust oma soovile leida hoobasid, mida praegu teie töö mõjukuse suurendamiseks pole? Võib-olla saame ka siit saalist mõne teile anda?

10:48 Riigikontrolör Alar Karis

Täna selle küsimuse eest! Ma arvan, et mõjukuse kõige parem garantii on professionaalsus. Kui me suudame oma professionaalsust tõsta, siis küll me saame ka mõjukuse küsimusega hakkama ja tõestame, et töö, mida teeme, on tõesti kõige paremal tasemel. Kui teil aga on siit saalist anda häid ideid, kuidas meie mõjukust suurendada, siis ma kindlasti võtan hea meelega seda nõu kuulda.

10:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valeri Korb, palun!

10:49 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra riigikontrolör! Olen kohtunud teie ametnikega – see on supertöö, mida teie inimesed teevad! Ütleme ausalt, see, et siin on õige mitmel leheküljel puudused välja toodud, tähendab ju suurt tööd. Väga keeruline on need arvud kokku panna. Minu küsimus on aga selle kohta, kui palju on riigiasutuste töötajaid karistatud nende mitte tehtud töö eest. Kas teil on sellest ülevaade või on nii, et te annate meile ülevaate, me läheme laiali ja midagi edasi ei toimu?

10:49 Riigikontrolör Alar Karis

Täna küsimuse eest! Mida ma teha saan, on anda oma ametnikele edasi sõnum, et nad on head tööd teinud. Ma arvan, et see on nende jaoks kõige tähtsam. Meie ülesanne ei ole kedagi karistada, kui kuskil on jätnud ametnikud midagi tegemata. Institutsioonide enda ülesanne on analüüsida, kas see, mis me ütleme, on õigustatud ja kas on tegemist konkreetse ametniku süüga – kui seda sõna võib kasutada – või on tegemist ebakompetentsusega, laiskusega, rumalusega, millegi muuga. Meie ei hakka institutsioonis, olgu see või ministeerium, kedagi karistama.

10:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Olga Ivanova, palun!

10:50 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Mu küsimus on seotud riigis oleva kinnisvaraga, mis praegu on veel eraomandis, aga millest soovitakse loobuda. Inimesed on hakanud väga aktiivselt kasutama võimalust loobuda oma kinnisvarast. See puudutab näiteks Ida-Virumaa piirkonda, kust inimesed lahkuvad kas Tallinna või sõidavad üldse riigist ära, et tööd saada. Nende jaoks on liiga kulukas maksta kommunaalkulusid oma kinnisvara eest. Müüa ei ole võib-olla võimalik – kas ei ole ostjaid või on tekkinud mingi võlg –, nii et lihtsam on loovutada see kinnisvara riigile. Kas teil on mingisugune ülevaade, mis seis nende korteritega on? Ja mis on riigil plaanis nende korteritega ette võtta?

10:51 Riigikontrolör Alar Karis

Aitäh! Meil on ülevaade sellest, mis on praegu juba riigi käes, õigemini kas kohalike omavalitsuste või riigi käes. Meil ei ole ülevaadet eraisikute käes olevatest korteritest ega soovidest neid kas erastada või riigile või kohalikule omavalitsusele anda. Kui selline protsess käivitada, siis ma kujutan ette, et riigil peaks olema väga selge arusaam, miks on tal just mõnd konkreetset hoonet vaja. Vastasel juhul jääb see probleem ikka üles: vara liigub lihtsalt eraisiku käest riigi kätte, aga hoonega pole ikka midagi peale hakata.

10:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud riigikontrolör, vastuste eest! Teile praegu rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid, ma avan läbirääkimised. Andres Ammas Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:52 Andres Ammas

Lugupeetav juhataja! Lugupeetav riigikontrolör! Lugupeetav minister! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! See on Vabaerakonna fraktsiooni arvates väga oluline arutelu ja väga oluline dokument. Meil on tõesti kahju, et see ei pälvi nii palju meie kolleegide tähelepanu ja huvi, kui oleks enesestmõistetav. Riigikontrolöril ei ole mingis mõttes õnne. Riigikontrolli aastaaruanne on juba mitmendat aastat Riigikogu ees ajal, kui meedia juhitud avalikkuse tähelepanu on keskendunud pigem millelegi muule, seekord siis uue valitsuskoalitsiooni sünnivaludele. Ent minu arvates peaks just uue sündiva koalitsiooni jaoks see dokument olema väga tähendusrikas, et varasematest vigadest õppida.

Minu arvates ühe väga olulise mõtte ütles riigikontrolör välja riigieelarve kontrolli erikomisjoni koosolekul: Riigikontrolli jaoks ei ole olemas üle-eelmist, eelmist ega praegust valitsust, on Eesti Vabariigi valitsused. Küllap just seda tasub silmas pidada ka varsti ametisse astuval valitsusel. Eesti Vabariigi kodanik ei pea täpselt mäletama ja analüüsima, et selle otsuse tegi Laari valitsus, Kallase valitsus, Ansipi valitsus, Rõivase valitsus, Ratase valitsus – kõik need valitsused kannavad ühist vastutust ja meie kõik siin saalis samuti.

Kolleeg ütles vaikselt arutelu ajal, et riigikontrolör on täna kuidagi leebe ja et kogu see aruanne on kuidagi leebe. Ega Riigikontroll ei olegi prokuratuur, ta ei süüdistata ega mõista kohut. Riigikontroll asetab poliitikute ette peegli ja kas see, mis sealt vastu vaatab, on meeldiv või mitte, on ikka rohkem vaataja enese hinnata. "Ära peeglit kiru, kui lõust viltu!" on üks vana vene vanasõna. Ning ei saa ju olla ja ei pea olema nii, nagu juhtus eelmise peaministri erakonnaga, kes 17 aastat vaatas peeglisse ikka ja jälle ainult selleks, et küsida: "Peeglike, peeglike seina peal, kes on kauneim kogu maal?" Kui 17 aastat vastas peeglike ootuspäraselt, oli kõik hästi, aga kui ühel hetkel enam mitte, siis tekkis paanika.

Riigikontrolli roll on mu meelest tuua riigi juhtimisse talupojatarkust, tervet mõistust. Kui lugeda neid auditite soovitusi, mida mul komisjoni töö käigus on õnnestunud lugeda, siis need on hästi enesestmõistetavad, need on hästi loomulikud, need on tervest mõistusest kantud. Iseasi, kui palju nendega arvestatakse. Aasta tagasi mullust aruannet kommenteerides ütlesin, et kui Riigikontroll annab väiksemaid soovitusi, siis ministrid ja kantslerid reeglina nõustuvad nendega ja lubavad vead parandada. Kui Riigikontroll juhib tähelepanu väga tõsistele probleemidele, siis pigem minnakse neist vaikides mööda. Kahjuks minu meelest vahepealne aasta ei ole selles mõttes olulisi muutusi toonud. Ehk järgmine toob.

Ma loodan, et praegused uued valitsuse leppe kokkupanijad ei korda eelmise koalitsiooni viga ega jää kinni erakondade valimislubadustesse. Ükskõik kui kaunis mosaiik nendest lubadustest ei vii meie ühist riiki hästi edasi. Poliitikuid abistavil nõunikel tuleks ehk hoopis rohkem süveneda nendessesamadest Riigikontrolli audititesse, et teha selgeks, mis on tegelikult riigi ülesanded ja kohustused oma inimeste ees ning mida seni on tehtud hästi, mida on tehtud valesti.

Riigikontrolör oli peaaegu oraakel, kui ta kirjutas aruande sissejuhatuses: "Aeg on andnud riigi juhtidele juba ammu märku, et kosmeetilistest muudatustest enam ei piisa. Elu ise sunnib meile peale põhimõttelisemad muudatused." Tänaseks on pea kogu Riigikogu nende muudatuste vajalikkust mõistnud ja oma soovi jõuliselt väljendanud. Jääb üle soovida Riigikontrollile jätkuvalt jaksu ja tulevastele valitsejatele tarkust! Aitäh!

10:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi fraktsioonidel ei ole. Ma tänan riigikontrolöri ettekande ja vastuste eest! Oleme tänase esimese päevakorrapunkti menetlenud.

2. 10:57 Riigikogu otsuse "Riigi 2015. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (298 OE) esimene lugemine

10:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täna teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2015. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 298 esimene lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti rahandusminister Sven Sester!

10:58 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head parlamendiliikmed! Teie ees on riigi majandusaasta koondaruanne, mis võtab kokku riigi tegevuse, tulud-kulud ja varalise seis 2015. aasta lõpul.

2015. aastat kokku võttes saame öelda, et makromajanduslikult oli majanduskasv 1,4%. Eesti inimeste jaoks oli aasta positiivne – tööhõive kasvas, keskmine palk suurenes ja tööpuudus vähenes. Inimeste sissetulekuid ja ostujõudu mõjutasid hindade langus, tulumaksuvaba määra tõus ning tulumaksu ja töötuskindlustusmaks määrade langetamine. Riik lõpetas aasta eelarve ülejäägiga.

Riigi majandusaasta koondaruanne on kokku pandud kõigi avaliku sektori üksuste aruannete alusel. See koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamisaruandest ning sisaldab andmeid riigi, kohalike omavalitsuste, valitsussektori ja avaliku sektori kohta tervikuna. Tegevusaruanne annab ülevaate riigi 2015. aasta olulisematest majandusnäitajatest ja sisekontrollisüsteemidest. Samuti sisaldab see ministeeriumide, Riigikantselei ja põhiseaduslike institutsioonide esitatud tegevuskavade täitmise ülevaadet. Võrreldes eelmiste aastatega on aruandes põhjalikumalt kajastatud 2015. aastal kasutamata jäänud ja käesolevasse aastasse üle toodud vahendid.

Riigil oli 2015. aasta 31. detsembri seisuga vara 16,3 miljardi euro väärtuses, millest enamiku moodustas põhivara. Võrreldes eelmise aasta sama seisuga on vara väärtus kasvanud 51 miljoni euro võrra. Kohustusi oli kokku 7,1 miljardi euro väärtuses ning need on vähenenud eelmise perioodiga võrreldes 38,3 miljoni euro võrra.

Möödunud aastal laekus riigieelarvesse tulusid 7,99 miljardit eurot ehk 99,9% esialgu planeeritust. Võrreldes 2014. aastaga laekus tulusid 111,5 miljonit eurot ehk 1,4% enam. Maksutulud laekus koos edasiantavate maksudega 7,13 miljardit eurot, mis on eelarves planeerituga võrreldes 102,3%.

Mittemaksulisi tulusid laekus 859,2 miljonit eurot ehk 58,1% aastaks kavandatust. Mittemaksulistest tuludest jäi eelarve ootustele alla toetuste laekumine, mis moodustas 39% eelarves kavandatust.

Võrreldes 2014. aastaga vähenes toetuste maht 340,4 miljoni euro võrra ehk 46,4%. Peamine kahanemise põhjus oli välisvahendite tagasihoidlik laekumine Euroopa Liidult. Euroopa Komisjoni rahastamispõhimõtted on eelmise ja käimasoleva finantsperioodi vahel oluliselt muutunud. Kui eelmisel perioodil tegi Euroopa Komisjon liikmesriikidele suuremas matus ettemakseid ja hüvitas taotlustest 100% juba perioodi jooksul, siis käimasoleval perioodil on ettemaksete maht väiksem ja perioodi jooksul hüvitatakse kulusid 90% ulatuses.

Kuludeks ja investeeringuteks kasutati 2015. aastal 8,34 miljardit eurot. Võrreldes 2014. aastaga tehti kulusid 502,8 miljoni euro võrra rohkem. Kõige enam suunas riik vahendeid sotsiaalse kaitse valdkonda: selle maht oli 2,8 miljardit eurot ja asjaomane summa kasvas aastaga 8,4%. Sotsiaaltoetustest suurimaid väljamakseid ehk pensione oli eelmisel aastal 1,6 miljardi euro ulatuses, mis on 6,4% rohkem kui 2014. aastal. Ministeeriumide valitsemisalade, Riigikantselei ja põhiseaduslike institutsioonide kasutamata jäänud vahendeid toodi 2016. aastasse üle 404,1 miljonit eurot. Seda on kokku 186,6 miljonit eurot vähem kui 2015. aastasse üle toodud vahendite maht. Ülekantud vahendite osakaal moodustas 4,6% kinnitatud eelarvest ja oli varasemate aastatega võrreldes oluliselt väiksem. Sarnaselt 2014. aastaga kujunes valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon ka 2015. aastal paremaks, kui riigieelarve väljatöötamise ajal prognoositi. Prognoositud 111 miljoni eurose puudujäägi asemel püsis valitsussektor nominaalses ülejäägis ja aasta lõpuks kujunes 111-miljonilise puudujäägi asemel 91,1 miljonit eurot ülejääki. Ülejäägis olid kõik valitsussektori tasandid ning kokku moodustus ülejääk 0,4% SKT-st. Ülejääk saavutati tänu prognoositust paremale tööjõumaksude laekumisele.

Riigi majandusaasta koondaruande juurde kuulub ka Riigikontrolli aruanne, millest riigikontrolör tegi just põhjalikuma ülevaate. Lühidalt võib öelda, et Riigikontrolli esitatud kontrolliaruande järgi on riigi 2015. aasta raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õige ning riigi tähtsaimad majandustehingud

sooritatud, lähtudes riigieelarve seadusest. Sarnaselt eelmiste aastatega viitas Riigikontroll oma aruandes ka kitsaskohtadele. Kõige enam tegi Riigikontrollile muret riigi likviidsete varade järsk vähenemine. Sellest tulenevalt soovitas Riigikontroll üle vaadata riigi praeguse likviidsuse juhtimise mudeli. Likviidsusreservi järsu vähenemise põhjustasid peamiselt välisvahenditega seotud sildfinantseeringud, mille maht suurenes aastaga 203,1 miljoni euro võrra. Tegemist oli erakorralise nähtusega, mille tingis eelmise, 2007.–2013. aasta perioodi lõpetamine ja käimasoleva 2014.–2020. aasta perioodi käivitamine. Nagu ma juba eespool mainisin, on uuel perioodil rahastamispõhimõtted muutunud: Euroopa Komisjon ei tee enam ettemakseid samas mahu nagu eelmisel perioodil. Samuti mõjutas möödunud aasta rahavoogu eelmise perioodi lõppmakse summas 175 miljonit eurot, mis laekub kõige varem 2018. aasta lõpuks.

Mis puudutab likviidsuse juhtimist, siis on riigikassale kehtestatud raamistik riigi likviidsete vahendite mahu ja kohe kasutatavate krediidiinide mahu hoidmiseks tasemel, mis võimaldab mõistliku riskiga eeldada, et riik on igal ajahetkel suuteline täitma kõiki finantskohustusi. Juhtumeid, kus riigi likviidsete finantsvahendite maht ja kohe kasutatavate krediidiinide maht oleks olnud alla kehtestatud sihttaseme, ei ole esinenud. Eelnevale tuginedes kinnitan teile, et likviidsuse taset hinnatakse iga päev. Likviidsusriskid on maandatud ning kõigi riigikassa kontsernikonto osaliste väljamaksed saavad tehtud õigel ajal.

Kõike seda arvesse võttes teen Riigikogule ettepaneku kinnitada riigi 2015. aasta majandusaasta koondaruanne. Täna tähelepanu eest!

11:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister, teile on ka küsimusi. Kristjan Kõljalg, palun!

11:05 Kristjan Kõljalg

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Nii nagu majandusaasta koondaruande seletuskirjas öeldud, on selle dokumendi üks ülesanne esitada Riigikogule ka vajalik informatsioon uute eelarveotsuste tegemiseks. Teie tutvustatud dokumendis on välja toodud, et positiivne eelarvepositsioon on riigi rahanduse seisukohast hea näitaja, ja seletuskirjas on öeldud, et kokkuvõttes viib Eesti ellu konservatiivset eelarvepoliitikat, mis toetab meie majanduse heaolu ja julgeoleku kasvu. Nüüd saan aru, et moodustatav uus valitsusk koalitsioon loobub positiivsest eelarvepositsioonist ning konservatiivsest eelarvepoliitikast. Seeläbi annate te Riigikogule soovitusel positiivsest eelarvepositsioonist ja konservatiivsest eelarvepoliitikast loobuda ning asuda tuleviku arvel elama. Kas ma saan õigesti aru?

11:06 Rahandusminister Sven Sester

2017. aasta riigieelarve on üle antud septembri lõpus ning see on 0,2%-ga struktuurses ülejäägis.

11:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:06 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Hea, et riigikontrolör on veel siin. Minu küsimus on strateegilise planeerimise kohta. Riigikontrolör on öelnud, et strateegilise planeerimise lihtsat ja selget süsteemi meil ei ole. Teie olete öelnud, et on küll. Riigikontrolör on öelnud, et tegelikult ikkagi ei ole ja on vaja kindlaid ja selgeid suuniseid nii Riigikogu liikmetele kui ka valitsusele, mille järgi strateegilisi otsuseid siiski teha. Palun rääkige meile sellest laiemalt! Kas riigikontrolör ei saa asjast aru või on miski ikkagi mäda?

11:07 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Riigikontrolör on andnud päris mitmeid soovitusi ja ma ütlesin, et neist enamikuga Rahandusministeerium nõustub täielikult. Kui me vaatame varasemate riigikontrolöri soovitusi arvestamist, siis näeme, et aastast aastasse on riigieelarve palju läbipaistvamaks muutunud. Riigikontrolöri arvamusi võetakse arvesse. Toon näiteks, et kui 2014. aastal riigikontrolör tegi ettepaneku, et just see, mis on seotud ühe aasta riigieelarve raha üleviimisega teise aastasse, oleks täitmise aruandes ülevaatlikum ja annaks detailsemat informatsiooni, siis 2015. aasta puhul te näetegi, et seda soovitusi on arvesse võetud.

11:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Sõerd, palun!

11:08 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Ma küsin teilt sama küsimuse, mille esitasin riigikontrolörile. Tema soovitas seda just teilt küsida. Küsimus on riigi likviidsetes reservides. Riigikontrolli aruande punktis 33, mida te olete kindlasti lugenud, on märgitud, et veel 2014. aasta lõpus olid likviidsed vahendid 300 miljoniga plussis, aga 2015. aasta lõpus 300 miljoniga miinuses. Vahe on 600 miljonit. Ma olen uurinud, milles on asi, ja Rahandusministeerium on seda kogu aeg põhjendanud Euroopa Liidu struktuurivahendite sildfinantseerimisega. Te mainisite siin ka summasid: 234 miljonit välisvahendite mõju ja siis veel mingi eelmise perioodi raha 175 miljonit. Aga kahanemine on 600 miljonit! Ja aastal 2015 laekus ka Swedbanki erakorraline dividend, üle 100 miljoni, mille te lubasite reservi panna. Struktuurivahendite mõjuga ei saa põhjendada pikaajalist reservide kahanemist. Reservid kahanesisid 2015, reservid kahanesisid 2016 ja reservid kahanevad 2017. Kuhu raha kadus?

11:09 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Mulle tundub, et te olete saavutanud selle, mida olete soovinud läbi aegade: teil on võimalus ausalt küsida. Muidu on keegi alati teile öelnud, et ärge nüüd veel küsige. Aga ma püüan teile vastata, hea kolleeg, ma püüan teile vastata. Tõsilugu, oma parima teadmise juures ja arvestades seda, et kindlasti on teis natuke rohkem raamatupidajat kui poliitikut, ma annan teile mõninga ülevaate. Esiteks, reservide ja võlakoores muutus ei ole üksüheselt seotud eelarvepositsiooniga. Reservide arvestus on kassapõhine. Eelarvepositsioon kujuneb aga tekkepõhiste andmete alusel. Peamised erinevused tulenevad näiteks maksutulude kajastamisest. Lisaks kajastuvad rahavoogudes ka riigi finantseerimistingimused, mida eelarvepositsioonis arvesse ei võeta, kuna neid summasid ei loeta tulude ega kulude hulka. Samuti on erinev välisvahendite arvestus. Kui eelarvepositsioonis kajastatakse tekkepõhise arvestuspõhimõtte järgi välisvahendeid neutraalselt, tulud võetakse arvesse kuludega võrdses summas, siis rahavoogudes kajastuvad välisvahendid kassapõhise arvestuspõhimõtte järgi, tegelike väljamaksete ja laekumiste alusel. See on ka peamine põhjus, miks eelmise aasta reservid vähenesisid vaatamata sellele, et valitsussektori eelarvepositsioon oli 27 miljoni euroga ülejäägis.

11:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

11:10 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud rahandusminister! Me arutasime siin härra riigikontrolöriga pikalt riigi kinnisvarapoliitikat. Teie, kiites heaks riigi 2015. aasta majandusaruannet, ilmselt tegite ka kokkuvõtteid riigi kinnisvarapoliitikast aastal 2015. Milline on teie enda hinnang riigi kinnisvarapoliitika suundumustele ja tulemustele?

11:11 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Eks me viime ellu poliitikat, mis on kunagi pikaks ajaks otsustatud. Poliitika muutus ühel hetkel siis, kui riik otsustas teatud tegevused tsentraliseerida. Lisaks kinnisvarale on meil ju tugiteenuste keskused ja me oleme mitmesuguseid hankeid hakanud tsentraliseerima. Aga kui me Riigi Kinnisvarast räägime, siis see otsus sai kunagi tehtud ja selle otsuse täideviimiseks on eri ministeeriumid andnud järjest rohkem oma vara üle Riigi Kinnisvarale, seda n-ö tagasi rentides. Mis puutub selle kunagise otsuse tagamaadesse, sellesse, miks see üldse ellu kutsuti, siis peaaesjalikult ongi tegu põhjustega, mis ka riigikontrolör välja tõi. Alates sellest, et kuni selle hetkeni paljud ministeeriumid ei kogunud täiendavat raha oma jooksvate remontide tegemiseks – elati sisuliselt kapitaalremondist kapitaalremondini. See ei ole kindlasti jätkusuutlik. Teine põhjus on selles, et kompetents koguneb nii ühte kohta. On ju vaja läbi viia erinevaid riigihankeid ja kui varad on haldamiseks koondatud ühte kohta, siis on ka kompetents seal. Me oleme täna, ütleksin, et mitte poole tee peal, vaid üle küüru saanud. Ma võin eksida, aga vist umbes 60% varast – peab need andmed üle

täpsustama, aga igal juhul üle poole – on Riigi Kinnisvarale üle antud. Ma arvan, et suund on õige. Seda on aja jooksul küll kritiseeritud, aga ma arvan, et kompetentsi koondamine ühte kohta on õige ja seda tuleks jätkata.

11:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

11:13 Andres Ammas

Lugupeetav juhataja! Lugupeetav minister! Küsin, miks me seda, mida me praegu teeme, siin Riigikogus üldse teeme ja miks me seda just praegu teeme. Te ju mäletate kevadel valminud riigieelarve kontrolli erikomisjoni raportit, mis kolleeg Kristjan Kõljala eestvedamisel valmis. Selle järelduste ja soovitude hulgas oli esiteks, et majandusaasta aruandega võiks tegeleda mitte rahanduskomisjon, vaid riigieelarve kontrolli erikomisjon, ja et see protsess võiks toimuda varem, enne, kui me järgmise aasta riigieelarvet üldse menetlema hakkame, mitte keset järgmise aasta riigieelarve menetlemist. Ja paljud raportiga seotud küsimustele vastanuist arvasid, et võib-olla ei peakski üldse Riigikogu olema see kogu, kes formaalselt selle majandusaasta aruande kinnitab. Palun kommenteerige neid kevadisi mõtteid!

11:14 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Loomulikult on Riigikogul määratlusõigus ja otsustusõigus, kuidas ta tahab midagi menetleda ja mis ajal ta tahab midagi menetleda. Üldiselt on olnud traditsioon – nii on kõikidel aastatel toimitud –, et sügisel vaadatakse kolme eelarveaastat korraga. Kõigepealt see, mida me just praegu teeme, ehk heidame tagasipilgu eelmisele aastale, teeme sellest omad järeldused nii vara kasutamise kontekstis kui ka seatud eesmärkide saavutamise kontekstis. Kas need on täitunud? Teine on siis jooksev aasta, 2016. Selle eelarve muutmise menetlemise te olete parlamendis lõpetanud, kiites heaks muudatused, mida tahetakse jooksva eelarveaasta jooksul teha. Tuleb alati arvestada, et eelarve pannakse kokku eelmise aasta sügisel ning enne jooksva eelarveaasta lõppu üldjuhul tuleb tahes-tahtmata mingeid muudatusi teha. On asjaolusid, mida ei saa ette näha. Ja kolmas dokument puudutab juba järgmist aastat. Alati on minevik, olevik ja tulevik. Ma arvan, et on väga mõistlik, et Riigikogu vaatab ka minevikku. On ju seesama kogu kinnitanud tulevikumuusika ja järelikult tuleb vaadata, kas see sobib minevikuga. Ka tuleb arvestada, et mitmesuguste raamatupidamisaruannete kokkupanemistel on seadusest tulenevalt ette nähtud pooleaastane periood, mida on võimalik rakendada, ning pärast seda on erinevad konsolideerimised ja lõpuks auditeerimine Riigikontrolli poolt.

11:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Remo Holsmer, palun!

11:16 Remo Holsmer

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! See on hea, et te rääkisite minevikust, olevikust ja tulevikust. Mul on samalaadne mõttekäik ja küsimus. IRL on eelarve tasakaalu reegli täitmise pärast ikka väga mures olnud ja lausa teinud ettepaneku, et tasakaalureegel võiks olla kirjutatud põhiseadusesse. Eelmised valitsused on seda reeglit väga hoolega täitnud, nii Reformierakond kui ka IRL on seda oluliseks pidanud. Kui lugeda ja kuulata uue valitsuse peaministrikandidaadi sõnavõtte sel teemal, siis selgub, et tema arvates tasakaal ei ole väga oluline. Milline on teie seisukoht IRL-i ministrina ja ka inimesena, kes suure tõenäosusega järgmistelgi aastatel eelarvet kokku paneb? Kas peaks järgima tasakaalureeglit ja senist IRL-i ja Reformierakonna poliitikat või kavatsete seda muuta?

11:17 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! Ma ei oska öelda, kes konkreetselt järgmiste aastate eelarvet kokku paneb, see on järgmise koalitsiooni n-ö pädevusjaotuse küsimus. Aga ma arvan, et mõistlikum oleks kontsentreeruda nendele küsimustele, mis meil täna laual on. Ma olen küll nentunud, et eelarvepoliitika peab stimuleerima majandust, kui majandus ei ole sellel tasemel, kus me soovime. Ja eelarvepoliitika peab jahutama majandust, kui meil on buumiaastad ja tegelikkuses võib sellele järgneda kriis. Eelarvepoliitika on

kindlasti üks instrumente majanduse elavdamiseks või jahutamiseks. Aga see on eraldi teema ja ma arvan, et lähiperioodil on meil võimalik pikalt diskuteerida eelarvepoliitika põhialuste ja suundumuste üle.

11:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:18 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Ma küsin teie käest hinnangut sellele, miks on erinev arusaamine, kui jutt on investeeringuteks laenu võtmisest kas erasektoris või avalikus sektoris. Erasektorit me õhutame laenu võtma, aga riigisektor justkui ei tohi seda teha. Toon konkreetse näite. Kui korralik Tallinna–Tartu maantee oleks kümme aastat tagasi laenuga ehitatud, siis praegu oleks see valmis. Praegu saaks umbes sama summa eest ehitada laia tee ainult Mäoni. Ja Mäoni ehitamiseks läheb ka plaanide järgi viis aastat. Kas see rahuldab meid? Miks me ei võiks laenu võtta? Tulevikus tunduks see laen väga odavana. Miks riigisektor ei tohi laenu võtta?

11:19 Rahandusminister Sven Sester

Näete, nüüd me niimoodi vaikselt avame katuseluuki ja kaldume eelmise aasta, 2015. aasta majandusaasta koondaruande juurest muude, sügavalt filosoofiliste teemade juurde. Aga ega see suur probleem ei ole. Ma püüan ikka alati vastata, nii palju kui oskan. Olen seda ka varem öelnud, et laenuvõtmine ei tohiks olla eesmärk omaette. Olen seda mitu korda nentinud. Eesti riik on ju laenu võtnud. Kui me vaatame Eesti riigi kohustusi, siis EIB ees on meil kohustusi suurusjärgus pool miljardit eurot. Peale selle oleme sõlminud kokkuleppe EIB-ga veel 200 miljoni laenamise kohta võimalikuks kaasfinantseeringuks Euroopa Liidu struktuurifondi vahendite rakendamisel. Nii et oma olemuses ei ole laen saatanast. Kindlasti on aga oluline põhimõte, et laenu ei tohiks võtta jooksvate kulude katteks. Kui sul on jooksvad kulud mingil hetkel, siis need on sul ka järgmine kuu ja järgmine aasta. Ning ühel päeval võib tekkida olukord, kus sul ei ole võimalik enam järgmine kuu ja järgmine aasta laenu võtta. Kui laenu tahetakse võtta investeeringuteks, siis on kindlasti võimalik sel teemal rääkida, nagu te ka õigesti ütlesite. Aga need peavad olema mõeldud infrastruktuuri investeeringuteks või muudeks investeeringuteks, mis otseselt või kaudselt toovad kasu Eesti ühiskonnale.

11:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristjan Kõljalg, palun!

11:21 Kristjan Kõljalg

Aitäh! Pöördun enda ja ka Remo Holsmeri küsimuse juurde tagasi. Kõne all oleva dokumendi üks ülesanne on esitada Riigikogule vajalik informatsioon uute eelarveliste otsuste tegemiseks. Nii ma küsingi teie kui rahandusministri käest: mis te arvate, kas Eesti peaks loobuma positiivsest eelarvepositsioonist ja konservatiivsest eelarvepoliitikast?

11:21 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Nagu ma ütlesin ka Remo Holsmerile, ma arvan seda, et Eesti riik peaks stimuleerima majandust. Ja ajal, kui meie SKT ei ole sellel tasemel, mis me oleme eeldanud, tekib nn SKT lõhe ja eelarvepositsioon on negatiivne. Meilt eeldatakse praegu suuremat SKT-d, kui meil paraku on, ja selleks on mitmeid põhjusi. Aga kõige tähtsam on, kas me oma maksu- ja eelarvepoliitikaga soovime majandust stimuleerida, kas me peame seda vajalikuks. Kui me räägime lähitulevikust, siis minu arvates ka hea küsija teab seda, et meie tase ei ole nii kõrge, nagu me oleme eeldanud. Meie teatavad näitajad eeldavad meilt tegelikult suuremat SKT-d, kui meil on. Järelikult me peame majandust rohkem stimuleerima. Kuidas seda teha, on eraldi küsimus.

11:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

11:22 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetav istungi juhataja! Lugupeetav minister! Soovin veel jätkata protseduuri teemal. Ütlesite ilusti, et peame arvestama minevikku, olevikku ja tulevikku. Kui ma teil sõnasabast kinni võtan, siis me oleme olevikuga tegelemise lõpetanud, aga tulevik on veel pisut segane. Ja nüüd tegeleme täna minevikku vaatamisega. Mitmesugused institutsioonid Eesti riigis peavad suutma oma eelmise aasta majandusaasta aruande kinnitada 30. juuniks. Miks on võimatu, et Eesti riik sellesamaga hakkama saaks? Võiks ju teha nii, et me oma kevadistungjärgu lõpetame tagasivaatega eelmise aasta majandusaastale ja sügisel hakkame menetlema uut, tuleva aasta riigieelarvet. On see tehniliselt teie hinnangul võimalik?

11:23 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! Meie riigis ei kehti ühtegi topeltstandardit. Ka riigil on kohustus 30. juuniks oma aruanne kokku panna. Aga Riigikogus on siis ju, kuidas öelda, istungitevaheline periood. Nimetame seda niimoodi. Ja kui see istungitevaheline periood on lõppenud, suvepuhkus möödas, antaksegi majandusaasta koondaruanne Riigikogule üle. Asjaomased protseduurid võtavad lihtsalt nii palju aega. Kui vaadata, millal see aruanne üle anti ja millal on lõplik menetlus, siis näeme, et ka siin Riigikogus on mingi aeg kulunud. Nii et kindlasti võib öelda, et riigil on täpselt samad standardid mis erasektoril. On räägitud ka sellest, et tuua see protseduur varasemaks. Aastaid tagasi oli ettepanek, et võiks kuue kuu asemel anda aega kolm kuud, sest paljud asutused, näiteks pangad, on võimelised ka väga lühikese ajaga tööga valmis saama – nad on võimelised kogu aeg oma bilanssi jooksvalt jälgima. Aga siamaani pole see ettepanek viljakale pinnasele langenud ja nii kehtib auditeerimise mõttes kuue kuu reegel.

11:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:24 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Juba vist kolm korda on riigikontrolör käinud siin kõnepuldis ja küsinud mingit närust – palun vabandust väljendi pärast! – 200 000 eurot, et auditeerida, kui sihipäraselt on kasutatud kaitsekuludeks eraldatud summasid. Kõigil neil kolmel korral on valitsus leidnud, et seda raha ei ole võimalik leida. Nüüd te oma raportis nendite seda, aga ma tahaksin ikkagi teada, kas see olukord paraneb. Te kirjutate siin, et see tegelikult ohustab otseselt meie sõltumatust – ma ei tea, kas Riigikontrolli või valitsuse oma. Kas see seis jätkub, nii et raha läheb järjest rohkem relvastusele, aga Riigikontroll peab selle kasutamise otstarbekuse uurimiseks raha leidma muude asjade arvel?

11:25 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh, hea parlamendiliige, selle küsimuse eest! Saan teile öelda, et aastad on teinud oma töö: tilgad, mis on kivile tilkunud, on õigesse kohta tilkunud. Me oleme Riigikontrolliga kokku leppinud, et järgmisel aastal tuleb täiendav rahastus. Olete väga õigesti sellele tähelepanu pööranud, et Riigikontrolli võimekus peab parem olema. Lõppkokkuvõttes aitab see kaasa sellele, et raha kasutamise otstarbekuse ülevaade on tulevikus veelgi paremal tasemel. Mitte et see täna ei ole heal tasemel, aga siis on võimekus rohkemaid tegevusvaldkondi uurida suurem. Nii et järgmisel aastal oleme hoopis uuel tasemel.

11:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Remo Holsmer, palun!

11:26 Remo Holsmer

Aitäh! Jätkan oma eelmise küsimuse teemal. Ma saan aru, et ees seisab eelarvepoliitika lõdvendamine. Te ei vastanud sellele, kas IRL hoiab oma positsioone või mitte, aga ütlesite õigesti, et rahanduspoliitika ei ole mitte ainult eelarvepoliitika, vaid ka maksupoliitika. Minu teine küsimus mineviku, oleviku, tuleviku kontekstis puudutab tööjõumakse. Kui ma vaatan Isamaa vana programmi, kus on öeldud, et maksustame tarbimist, mitte sissetulekuid, ja meenutan kõiki teie seisukohavõtte, et tööjõumakse

tuleks Eestis langetada, sest see aitab luua töökohti ja parandada ettevõtluskeskkonda, siis tekib küsimus, kuidas on tulevase valitsusega. Kas te olete endiselt samal positsioonil, et tööjõumaksud peaksid tulevikus langema?

11:27 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Te tahate, et ma ütleksin, et seisakust tuleb välja tulla. See 1,4%, mis meile eelmise, 2015. aasta koondaruandest vastu vaatab, ei rahulda meid ja sellest seisust tuleb välja tulla. Me teeme kõik endast oleneva, et seda teha. Vaadake siis, kas järgmistel aastatel õnnestub majanduskasv saada paremaks, kui me oleme eeldanud.

11:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mati Raidma, palun!

11:27 Mati Raidma

Suur tänu! Olen alati teie häid mõttearendusi tähelepanelikult jälginud. Täna jäi teil üks küsimus vastamata. IRL püstitas idee panna põhiseadusse kirja eelarve tasakaalu nõue. Ma mäletan, et te vist olite tol ajal selles osaline. Tänane ettekanne näitab, et seda mõtet enam edasi ei kanta. Ehk siis mu küsimus: kas teie kui IRL-i liige olete sellele oma erakonna ideele vastu?

11:28 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ei, loomulikult mitte. Ma ei ole kunagi ühelegi ideele vastu, ükskõik, kas see tuleb IRL-ist või Reformierakonnast. Seda selles mõttes, et ma olen alati valmis kõikidest ideedest, mis lauale tõstetakse, rääkima, ka siis, kui ettepanek on tulnud Reformierakonnalt. Nii et ma ei ole sellele vastu. Aga kindlasti on oluline, et olgu ükskõik mis idee ükskõik mis erakonnalt, alati peaks olema selge, kuidas see toob kasu Eesti ühiskonnale, Eesti inimestele. See on kõige tähtsam.

11:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Terje Trei, palun!

11:28 Terje Trei

Ma tänan! Hea kõneleja! Ma kuulasin siin teid, te enne ütlesite hästi kõva häälega, et seisakust tuleb välja tulla. Ja kui kõik teie vastused kokku võtta, siis saan aru, et seisakust väljatulemiseks on IRL nõus loobuma oma põhimõtetest ja valmis tõstma tööjõumakse. Ka olete vajadusel valmis jooksvategi kulude katteks laenu võtma. Kas ma sain õigesti aru?

11:29 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ma lähen nüüd jutuks olevast 2015. aasta koondaruandest järjest kaugemale, aga olen vastamise raame lõdvemaks lasknud ja katsun kõigile teie küsimustele vastata, sest mulle tundub, et see debatt saalile meeldib ja mul tõesti ei ole mingit probleemi mis tahes teemadel rääkida. Vabandust, et ma nii ütlen, aga teie küsimus meenutab mulle kunagist head opositsioonis olnud Keskerakonna stiili, ütleme nii. Mida ma selle all silmas pean? Kogu austuses, aga loodi foon, mida tegelikult polnud olemas. Ja siis hakati seda fooni järjest kõrgemale ja kõrgemale ajama. Minu arvates on väga oluline, et nii meie tänane kui tulevikupoliitika aitaks kaasa sellele, et inimeste heaolu kasvaks. Selle nimel me peame tööd tegema. See tähendab seda, et meie majandus peab kasvama, meie poliitikad peavad aitama kaasa majanduskasvule, ning tänu majanduskasvule kasvab ka inimeste heaolu. See peaks olema meie eesmärk ja ma usun, et see eesmärk meil ongi.

11:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mati Raidma, palun!

11:30 Mati Raidma

Suur tänu! Mul on väike mure põhiseaduse pärast. Seda ei muudeta mitte igal aastal ja mitte seoses tavalise eelarvepoliitikaga. Kas ma sain õigesti aru, et nüüd võiks põhiseadust muuta ja eelarve tasakaalu sinna sisse kirjutada? Seda saab teha korra, seda ei saa teha igal aastal ja iga koalitsiooni läbirääkimiste käigus.

11:31 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! 2015. aasta majandusaasta koondaruandes ei ole midagi räägitud põhiseaduse muutmisest. Ja vaadates tagasi eelmise aasta majandusnäitajatele, võin teile kinnitada, et miski ei viita vajadusele põhiseadust muuta.

11:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Terje Trei, palun!

11:31 Terje Trei

Ma tänan! Hea ettekandja! Tõepoolest, debatt on meeldiv. Aga ma ei saanud oma küsimusele vastust, seepärast igaks juhuks küsin üle. Kas ikkagi püsikulude katteks laenu võtmine on mõeldav, kui on vaja seisakust välja tulla? Ma tahaks sellele küsimusele saada jah- või ei-vastust.

11:31 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! 2015. aasta koondaruande kinnitamisega seonduvalt on väga selgelt teada, kui suured olid meie püsikulud eelmisel aastal. Ma võin teile ka öelda, milline oli meie varade seis. Seisuga 31. detsember 2015 oli meil vara 16,3 miljardi eest. Ka on siin ära toodud, millised on meie kulud, millised on meie tulud, milliseks kujunes meie lõplik positsioon aasta lõpuks. Muide, 2015. aasta eelarve pani kokku 2014. aasta koalitsioon – see oli Reformierakonna ja sotsiaaldemokraatide koalitsioon –, kes planeeris selle eelarve 111-miljonilise defitsiidiga.

11:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:32 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Kas üks võimalus seisakust välja tulla ei ole see, et riik kindlustab oma ettevõtetele võrdsed konkurentsitingimused? Nagu me teame, põllumehed pole kolm aastat üleminekutoetust saanud – ma ei oska öelda, kelle süül. Ometi me teame, milline olukord põllumajanduses valitseb. Kas ei peaks üks riigi peamisi ülesandeid olema oma ettevõtetele võrdsete konkurentsitingimuste garanteerimine?

11:33 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ma olen teil siin nagu sparringupartner. Te võite vahepeal seal omavahel vaielda. Loomulikult, võrdsed konkurentsitingimused peavad alati kõigil olema. See on loomulik, selle vastu ei vaidle keegi. Eesti riik on läbi aegade teinud tööd selle nimel, et näiteks maksude mittemaksmine ei oleks kellelegi konkurentsieelis. Muidugi tuleb nentida, et erinevad toetused üldjuhul praegu kindlasti konkurentsi moonutavad. Paraku nii on. Aga ega midagi ei ole teha, see on selline üldine poliitika, mis on Euroopas kokku lepitud. Aga iseenesest toetuste maksmine kindlasti moonutab konkurentsitingimusi.

11:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole.

11:34 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh väga meeldiva diskussiooni eest!

11:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Nüüd ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Remo Holsmeri!

11:34 Remo Holsmer

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu otsuse "Riigi 2015. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu arutas rahanduskomisjon 11. ja 27. oktoobril ja 7. novembril. Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Ly Sari ja riigi pearaamatupidaja Juta Maar andsid eelnõust ülevaate ja vastasid küsimustele. Riigikontrolör Alar Karis tegi ülevaate Riigikontrolli asjaomasest kontrolliaruandest.

Nagu minister juba tutvustas, on eelnõu sisu järgmine. Riigi majandusaasta koondaruande eesmärk on anda ülevaade riigieelarves seatud eesmärkide saavutamisest, riigi finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest ning võimaldada Riigikogul täita oma ülesannet Vabariigi Valitsuse suhtes kontrolli teostada. Niisamuti annab see valitsusele võimaluse selgitada oma tegevust aruandeaastal ja esitada Riigikogule vajalik info uute eelarveotsuste tegemiseks. Ma arvan, et niisugune eelnev debatt oli igati asjalik sissejuhatus tulevaste aastate eelarvete tegemiseks. Rahandusminister tutvustas meile aruannet põhjalikult ja andis ka märku, mis meid ootamas on.

Riigikontrolle leidis, et aruanne kajastab õigesti ja õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemusi ja rahavoogusid. Samuti on Riigikontrolli arvates riigiasutuste, riigi valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja riigi äriühingute raamatupidamine valdavalt hästi korraldatud ning raamatupidamise aastaaruanded valdavalt ilma oluliste vigadeta. Komisjoni liikmete küsimused ja arutelu puudutasid riigireservide kasutamist, kapitalirendi maksete kajastamist eelarves, samuti laene ja võimalike laenude refinantseerimist.

Peale neid arutelusid langetas komisjon järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu teisipäeva, 15. novembri istungi päevakorda, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks reede, 18. november kell 17.15.

11:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole.

11:36 Remo Holsmer

Meil oli vist üks menetluslik otsus veel. Tiina tegi mulle saali tagantotsast nägusid ...

11:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kuidas, palun?

11:36 Remo Holsmer

Mitte 17.15, vabandust, jah! Rahanduskomisjoni sekretariaadijuhataja tegi mulle tagantpingist heas mõttes nägusid, kuna kellaaeg, mis ma nimetasin, oli vale. Mitte kell 17.15, vaid kell 16. Loodan, et kõigile on see vastuvõetav.

11:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Austatud ettekandja, juhataja teeb tingimata teatavaks õige kellaaaja. Aga nüüd on aeg fraktsioonide läbirääkimisteks. Fraktsioonidel läbirääkimiste soovi ei ole. Head kolleegid, tähelepanu! Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 298 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrati eelnõu 298 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 18. novembri kell 16. Oleme tänase teise päevakorrapunkti menetlenud.

3. 11:37 Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimene lugemine

11:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 321 esimene lugemine. Palun ettekandjaks rahandusminister Sven Sester!

11:38 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head parlamendiliikmed! Ma annan teile ülevaate võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõust, mis kannab numbrit 321.

Eelnõul on kolm peamist eesmärki. Esiteks, tagada igale tarbijale ligipääs pangakontodele. Teiseks, lihtsustada igapäevaste arvelduste viimist ühest pangast teise. Ja kolmandaks, tagada tarbijale parem ülevaade sellest, kui palju raha kulub makseteenustele. Eelnõu põhineb Euroopa Liidu direktiivil, mida nimetatakse maksekontode direktiiviks.

Kui rääkida paremast ligipääsust pangakontodele, siis selle tagamise kohustused pannakse eelnõuga pankadele. Seaduse jõustumisel on pangal kohustus avada konto igale füüsilisele isikule ehk tarbijale. Isikul peab olema dokument, mille alusel saab tema isikut tuvastada. Pank ei saa keelduda pangakonto avamisest ka juhul, kui tarbijal on varem maksehäireid esinenud. See säte laieneb ka Eestis viibivatele välismaalastele, kes võivad olla pärit nii teistest Euroopa Liidu riikidest kui ka mujalt. Muu hulgas on õigus konto avamist taotleda ka rahvusvahelise kaitse saanutel või seda alles taotlevatel isikutel. Pangakonto all peetakse silmas tavapärast arvelduskontot. Koos arvelduskontoga tuleb tarbijatele kättesaadavaks teha ka pangakaart ning tavapärased makseteenused, näiteks sularaha sissemaksmine ja väljavõtmine ning püsikorraldused. Neid teenuseid nimetatakse eelnõus põhimakseteenusteks. Pank võib põhimakseteenuse osutamisest keelduda põhimõtteliselt üksnes juhul, kui taotleja puhul eksisteerib rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus. Samuti ei pea ükski pank hakkama osutama selliseid teenuseid, mida ta pole varem kellelegi osutanud. Näiteks kui pangal pole sularahaautomaate, ei pea ta neid ka kõnesoleva eelnõu kohaselt soetama. Mõistagi ei pea pangad kellelegi teenuseid tasuta osutama. Siiski kehtestab eelnõu põhimõtte, et põhiliste makseteenuste tasud peavad olema mõistlikud ja vastavuses Eesti elanike sissetulekute tasemega. Täpsemad suunised mõistliku tasu määramiseks saab vajadusel kehtestada rahandusministri määrusega.

Eestis on maksekonto avamine Eesti kodanikele tavaliselt tasuta. Euroopa Komisjon peab aga Eesti puhul kitsaskohaks suurt kontoavamistasu välismaalaste jaoks. Euroopa Liidus on see keskmiselt umbes 40 eurot. Komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt nõutakse aga Eestis mitteresidentidelt sõltuvalt krediitdiasutusest ja isiku päritoluriigist selle eest 50–250 eurot. Seadusmuudatuse tulemusel ei tohiks seaduslikult Euroopa Liidus viibivatelt välismaalastelt nõuda põhimakseteenuse eest rohkem tasu kui Eesti elanikelt. Muudes küsimustes Eestis pangateenuse osutamisel ulatuslikke probleeme klientide diskrimineerimisega teada ei ole.

Võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega puudub Eestis väga väikesel osal tarbijaskonnast pangakonto. Kui Eestis on ainult 3% inimesi, kellel pole pangakontot, siis näiteks Rumeenias on see näitaja 55%. Lihtne ligipääs pangakontole on aga tarbija igapäevases elus väga vajalik, tagades ka sotsiaalse kindlustunde.

Need nõuded hakkavad kehtima kogu Euroopa Liidus, kuna eelnõu põhineb direktiivil. Seega, sellest saavad kasu ka Eesti kodanikud, kui nad pikemat aega mõnes muus Euroopa Liidu riigis näiteks õpivad või töötavad.

Eelnõus on sätestatud veel kaks muudatust, mille eesmärk on parandada tarbija olukorda makseteenuste kasutamisel. Nimelt lihtsustab eelnõu igapäevaste arvelduste viimist ühest pangast teise panka. See soodustab konkurentsi ja survestab makseteenuse hindasid. Põhimõtteliselt piisab, kui tarbija teeb uuele väljavaliitud pangale avalduse teenuse üleviimiseks. Uus pank peab ise korraldama teenuse ületoomise vanast pangast enda juurde. See kõik toimub suhteliselt lühikese aja ehk maksimaalselt 12 päeva jooksul.

Viimaks tagab eelnõu iga tarbija jaoks ka parema ülevaate sellest, kui palju raha kulub makseteenustele. Näiteks tekib pankadel ja muudel makseteenuste pakkujatel kohustus esitada automaatselt tarbijale vähemalt kord aastas ja tasuta ülevaade kõikidest makstud teenustasudest. Pangad kasutavad oma hinnakirjas aga tihti palju keerulisi mõisteid, seetõttu tuleb edaspidi ülevaadetes ja hinnakirjades kasutama hakata Euroopa Liidu üleselt samu termineid, nagu "konto haldamine", "püsikorraldus", "arvelduskrediit" jne.

Kokku võttes loob eelnõu hulga uusi tarbija õigusi. Nende järgimise üle hakkab järelevalvet tegema Tarbijakaitseamet. Lisaks annab eelnõu Finantsinspeksioonile ülesande pidada veebilehte, kus tarbijatel on võimalik lihtsasti võrrelda enam levinud makseteenuste hindu. Plaanide kohaselt saab see olema veebileht minuraha.ee, kust juba praegu on võimalik sellist infot leida.

Mis puudutab seaduse jõustumist, siis suures osas peaks see jõustuma üldises korras. Makseteenuste

hinnakirja ja tasude ülevaadet puudutavas osas on seaduse jõustumine seotud asjasepuutuva Euroopa Komisjoni rakendusmääruse vastuvõtmisega. See osa seadusest jõustub eeldatavasti 2017. aasta teises pooles. Täna tähelepanu eest!

11:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Aivar Sõerd, palun!

11:43 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Mul on sama küsimus, mida me natukene käsitlesime ka rahanduskomisjonis, aga ma küsin selguse huvides üle. Krediidiasutus on kohustatud selle direktiivi nõuete järgi tagama samad teenused, mida ta juba praegu osutab. Näiteks võib tuua sularahaautomaadid. Kui ATM-i võrgustik on olemas, siis peab seda teenust jätkama. Aga küsimus on selles, kuidas see praktikas toimub. Kui SEB või Swedbank paneb oma sularahaautomaate maapiirkondades kinni, kuidas seda siis hinnata? See teenus pole enam tagatud samas mahu. Kui arvestada meie hajaasustust, on see võib-olla suurem probleem kui teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.

11:44 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Nagu ma nentisin, et kui varem ei ole pank mingit teenust pakkunud, siis tal selle direktiivi vastuvõtmisega seoses ei teki kohustust näiteks sularahaautomaate üles panna. Küll aga tekib küsimus, kas tänu sellele direktiivile paraneb ääremaa del mingite teenuste kättesaamine. Selle direktiivi eesmärk see otseselt ei ole. Eesmärk on diskrimineerimist vähendada selles mõttes, et kui sa ikkagi mingeid teenuseid pakud, siis need peaksid olema kättesaadavad kõikidele sinu klientidele. Loomulikult, eeldatavasti pank lähtub oma kriteeriumidest, näiteks kuludest ühes või teises kohas ja oma klientide arvust ning vastavalt sellele teeb ta neid otsuseid. Tähtis on aga see, et ta ei tohi endale lubada diskrimineerimist, näiteks et ta keeldub ühele pakkumast teenust, mida ta teistele pakub. Seda ei tohi teha. Ma arvan, kui pank võtab mingil ajal vastu otsuse mingid pangakontorid sulgeda, siis see lähtub ikkagi tema ärihuvidest. Aga ta ei tohi teha näiteks nii, et ta ääremaal asuvas pangakontoris ühte inimest teenindab, teist ei teeninda – näiteks sellepärast, et sellel inimesel on varem olnud maksehäireid. Ta ei tohi teenindamisest keelduda, ta ei tohi kedagi diskrimineerida. Kui pangakontor olemas on, siis peab seal pakkuma teenuseid kõigile. See on selles direktiivis hästi oluline punkt. Tuleb nentida, et seni on pangad keeldunud maksehäiretega seotud põhjustel inimesi teenindamast.

11:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Palun kaasettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

11:47 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oma 10. novembri istungil. Algatajate esindajana tutvustas eelnõu minister Sven Sester. Nagu juba räägitud, põhiline eesmärk on võtta Eesti õigusesse üle nn maksekontode direktiiv.

Ma tutvustan neid teemasid ja küsimusi, mida me käsitlesime rahanduskomisjonis. Üks teema oli see, et Eestis ei ole pangakonto avamine probleem ja kuidas siis see eelnõu püüab seda probleemi lahendada, aga meil seda probleemi nagu ei ole. Algataja vastus oli, et direktiiv hõlmab ka riike, kus konto avamine on probleem. Mis need konkreetsed põhjused on, ei ole täpselt teada. Oli näide, et Rumeenias ei ole pangakontot 55%-l inimestest, Eestis 3%-l. Algataja selgitas veel, et Eestis on konto avamine residendile tavapärastelt tasuta, mitteresidendile võib see tasu olla kuni 250 eurot. Direktiiviga erisused kaovad ja seda minister siin ka rõhutas, et just diskrimineerimise kõrvaldamine on selle direktiivi puhul oluline aspekt. Eesmärk on ka survestada panku paremate toodetega turul olema. Panga vahetamine peab olema lihtne. Üks oluline aspekt on see, et aasta lõpus peab pank kõikidele oma klientidele teatama teenustasude summa.

Komisjoni liikmetel oli küsimus selle kohta, miks on seaduse vastuvõtmisega kiire ja miks seda ei algatatud varem. Eelnõu seletuskirjast saab lugeda, et see pidi olema üle võetud juba septembrikuus. Ministri selgitus oli, et direktiivi ülevõtmise tähtaeg on möödas, aga huvirühmadega konsulteerimine

võttis kauem aega. Näiteks oli diskussiooni objektiks, kuidas jagada järelevalvet Finantsinspeksiooni ja Tarbijakaitseamet vahel. Eelnõu kohaselt tegeleb konto avamise ja nõuete täitmise küsimustega Tarbijakaitseamet.

Oli küsimus selle kohta, kuidas praktikas kliendile teenustasudest teatamine peab käima. Kas piisab sellest, kui pank paneb hinnakirja veebilehele või tuleb aasta lõpus igale kliendile teatada, kui palju talt konkreetselt teenustasusid võeti? Ja kas see mõjutab ka pankade halduskoormust? Ministri vastus oli, et peab olema eraldi teavitust ja selle teavituse eest eraldi tasu võtta ei tohi. Oli küsimus, kas selle seaduseelnõuga seoses on arutatud pankadevahelist infovahetust eri registrites. Algataja vastus oli, et meil on üldiselt kahte tüüpi registreid: negatiivne ja positiivne krediidiregister, kusjuures viimane on eraalgatuslik ja vabatahtlik ning selles andmete vahetamiseks peab olema kliendi nõusolek. Veel oli küsimus eelnõu seadusena jõustumise kohta: mida see tingimuslik jõustumine tähendab? Algataja seletas, et osa sätete jõustumine on seotud Euroopa Komisjoni rakendusmäärusega ja et sellist jõustumise konstruktsiooni on ka varem kasutatud. Siis oli sama küsimus, mida ma ka täna siin saalis küsisin: kuidas mõista eelnõu nõuet, et pank peab tagama teenuste kättesaadavuse? Näiteks kuidas see kehtib Eesti tingimustes sularahaautomaatide puhul? Algataja selgituse kohaselt mõte on selles, et kui teenust pole varem pakutud, siis ei pea looma uut ATM-ide võrku, aga tuleb tagada nende teenuste kättesaadavus, mida praegu pakutakse, kusjuures automaatide arv ei ole reguleeritud. Komisjon langetas arutelu tulemusena järgmised otsused: võtta eelnõu täiskogu 15. novembri istungi päevakorda (konsensuslik otsus) ja esimene lugemine lõpetada. Selle ettepaneku poolt oli 8 komisjoni liiget, vastu oli üks inimene ja erapooletuid ei olnud. Komisjon tegi ettepaneku määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ehk siis 29. november kell 17.15. Ka see ettepanek oli konsensuslik. Täna tähelepanu eest!

11:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Head kolleegid, kas on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 321 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 321 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 29. novembri kell 17.15.

4. 11:52 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (285 OE) esimene lugemine

11:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi tänase neljanda päevakorrapunkti juurde: Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 285. Ma tutvustan lühidalt selle eelnõu menetlemise korda. Kõigepealt on eelnõu esitaja esindaja ettekanne kuni 20 minutit, siis juhtivkomisjoni esindaja ettekanne samuti kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada kummalegi ettekandjale ühe suulise küsimuse. Läbirääkimiste käigus saavad sõna fraktsioonide ja komisjonide esindajad. Ja nüüd siis Eesti Keskerakonna esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 285 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Siret Kotka!

11:53 Siret Kotka

Hea istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tutvustan teile Keskerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse eelnõu, mis on suunatud Vabariigi Valitsusele. Selle ettepanek on maksta riigieelarvest aastatel 2017–2020 põllumajandustootjatele üleminekutoetust ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses lubatud maksimaalses mahus. Nimelt, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohaselt võib Eesti koos teiste uute liikmesriikidega oma põllumajandustootjaid aastani 2020 toetada täiendavalt riigieelarvest. Sellega kompenseeritakse uute liikmesriikide põllumajandustootjate väiksemaid Euroopa Liidu otsetoetuse tasemeid võrreldes vanade liikmesriikide tootjatega ning hoitakse ära toetuse ootamatu ja märkimisväärne vähenemine. Eesti põllumeestele tähendaks riigieelarvest makstav üleminekutoetuse Euroopa Liidu lubatud maksimaalses mahus väljamaksmine täiendavalt peaaegu 70,6 miljonit eurot nende aastate eest.

Käesoleval aastal oli Eesti põllumajandustootjaid võimalik riigieelarvest toetada peaaegu 21,5 miljoni euro ulatuses. Kahjuks ei pidanud valitsus seda tähtsaks ja seda riigieelarves ei olnud. Meie naaberriigid

seevastu aga leidsid selleks võimalused. Ja Eesti üldse maksis üleminekutoetust viimati 2013. aastal 22,4 miljoni euro ulatuses. 2014. aastal jäeti põllumeestele maksmata 24,5 miljonit eurot ja 2015. aastal jäeti maksmata 23 miljonit eurot. Ja nii nagu ma juba eelnevalt ütlesin, 2016. aastal ehk käesoleval aastal oli võimalik Eesti riigil maksta ja toetada põllumehi 21,5 miljoni euro ulatuses. Seda aga kahjuks ei tehtud. Järgmisel aastal oleks võimalik siis põllumehi toetada peaaegu 20 miljoni euro ulatuses. Riigikogule esitatud 2017. aasta riigieelarve eelnõus on see paraku praegu null ja siit tuleb ka meie ettepanek. Tõsi on see, et tänaseks päevaks juba umbusaldatud peaminister on üritanud siinsamas kõnetoolis rääkida kriisiabist põllumeestele, nii *top-up*'i ehk ülemineetoetuse vormis kui ka kriisiabi kontekstis. Aga et jääksime selgeks, siis tegelikult praeguses riigieelarve projektis on üleminekutoetuse rida null ja seal on olemas ainult kriisiabi.

Meie leiame seda, et riik peaks leidma võimaluse oma põllumajandustootjaid täiendavalt toetada, et leevendada just Venemaa impordikeelu negatiivseid mõjusid ning aidata hoida põllumajandustootjate konkurentsivõimet. Üleminekutoetus aitaks ettevõtetel üle saada ajutistest raskustest, tagada põllumajandussektori stabiilsus ning konkurentsi üldine võimekus Euroopa Liidu ühisturul.

Piimakvootide kadumise tõttu on paljudes liikmesriikides piimatootmine suurenenud. See tähendab jällegi survet piima hinnale, mis omakorda mõjutab negatiivselt suunas põllumajandusettevõtjaid.

Samuti mõjutab põllumajandussektorit väga tugevalt Venemaa embargo Euroopa Liidu põllumajandussaadustele. Pärast sanktsioonide kehtestamist on märkimisväärselt vähenenud piimatoodete ekspordi käive. Maaeluministeeriumi andmetel oli selle aasta esimeses kvartalis piimatoodete ekspordi käive 29,7 miljonit eurot, mis vähenes eelmise aastaga võrreldes ligi 12%. Aga võrreldes näiteks 2014. aastaga lausa 46%. Kohaliku piimatööstuse kogukahjum oli esimeses kvartalis 6,4 miljonit eurot ja viimati oli üldse selline kahjum 2005. aastal, kui see oli 0,7 miljonit eurot. Need numbrid näitavad selgelt seda, et põllumajanduses on väga rasked ajad.

Suvel langes tootjatele makstav keskmine tasu piimaliitri kohta umbes 20 sendile. Maamajanduse Infokeskuse 2013. aasta andmetel kulub aga 1 kilogrammi piima tootmiseks keskmiselt 31 senti. Tänaseks päevaks on kokkuostuhind küll veidi tõusnud, kuid selle hinnana on Eestimaalt kadunud juba üle 10 000 lehma – tegelikult me võime rääkida vist juba arvust 13 000 – ja ka väga palju töökohti maapiirkondades. Seejuures, kui me võrdleme end naabermaadega, just Läti ja Leeduga, siis Eesti piimalehmade arv on vähenenud tunduvalt kiiremini kui Lätis ja Leedus. Et te saaksite aru, siis Lätis on see hulk 2,5% ja Leedus 5,5%, Eestis aga lausa 10,7%. Küsimus on, et miks see on nii. Ja et te saaksite aru, siis vastused tulevad toetuste maksmisest. Lätis makstakse lehma kohta kaks korda rohkem toetusi kui Eestis. Kui Lätis makstakse piimalehma kohta keskmiselt 975 eurot, siis Eestis on see arv ainult 522 – vahe on selgelt kahekordne Eesti kahjuks. Ja nii me peamegi mõtlema, et kui Eesti sportlane läheb olümpiamängudele, siis ta jookseb teiste riikidega koos saja meetri jooksus 100 meetrit, mitte 150 meetrit. Aga selline olukord on praegu Eesti põllumeestel, kes peavad ebavõrdse konkurentsi olukorras toimetama välisurul.

Me peame väga selgelt andma endale aru, et kui me tahame, et Eesti põllumees oleks ikkagi konkurentsivõimeline, siis me peame andma samasugused tingimused, nagu annavad need teised. Seetõttu ma pöördungi, head Riigikogu liikmed, teie poole. Parandame selle olukorra ja toetame enda põllumehi, toetame kodumaist toitu. Palun toetage seda eelnõu! Aitäh!

12:01 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Martin Repinski, palun!

12:01 Martin Repinski

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud ettekandja! Mul on teile selline küsimus. Vaadates kõiki neid numbreid, ebavõrdset konkurentsi, piima hinda ja kogu seda kriisi, mis põllumajanduses praegu on, paneb mind imestama, et maal on siiamaani päris palju inimesi, kes ikkagi selle tööga tegelevad. Tihtipeale töötavad nad kahjumiga, jätkates vaid selle pärast, et see on nende elutöö ja nii palju jõudu ja kõike muud on sinna pandud. Kui vaja, panevad nad sinna ka isiklikku raha. Kuidas sina arvad, mis on see põhjus, miks tegelikult, kuigi põllumeeste arv on kõvasti vähenenud, on Eestimaal ikka veel päris palju põllumehi ja nad ikka veel töötavad selles valdkonnas?

12:02 Siret Kotka

Hea küsija! Ma arvan, et see vastus peitub ka sinus endas. Sinagi toimetad sellistes tingimustes, kuigi ka sinu sektoril ei ole tegelikult kerge. Need inimesed, kes tegelevad põllumajandusega, on enamasti põlvkondade viisi maal toimetanud. Neis on natukene rohkem sisu, neil on väärtuspõhimõtted, kuidas Eestimaad kaitsta, hoida. See on selline traditsioon. Ma arvan, et põllumehed, kes meil praegu toimetavad, näitavad selgelt, kuidas nad eestlust kriisi ajal üleval hoiavad, mis sest, et Reformierakonna juhitud valitsus neile selja pööras.

Aga meil on täna võimalik seda muuta ja toetada põllumehi nii, nagu nad soovivad ja ka väärivad. Tahan veel öelda, et päris paljud ajavad sassi üleminekutoetuse ja kriisiabi. Need on absoluutselt erinevad toetusmeetmed, neid ei saa panna ühte katlasse. Kui teised riigid suudavad maksta nii üleminekutoetust kui ka kriisiabi, siis peab seda suutma maksta ka Eesti riik. Ainult nii me tagame, et meie põllumees suudab näiteks Läti, Leedu ja Poola põllumeestega konkureerida. Me tegutseme ühisel turul. Eesti põllumees ei konkureeri enam ammu mõne teise väikse Eesti põllumehega. Ta konkureerib suurel turul. See on reaalsus. Mis puutub Eesti piimandusse, siis see sektor on Euroopas ikkagi tipptasemel. Ja kui me praegu seda ei toeta, siis me lihtsalt anname selle edu, mis me oma kogemuste toel oleme kõikide nende aastate jooksul suure tööga saavutanud, lihtsalt ära.

12:04 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Siret Kotka! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Maaelukomisjonipoolne ettekandja on Terje Trei. Palun!

12:04 Terje Trei

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas Keskerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 285 oma 8. novembri istungil. Arutelul osalesid ka Maaeluministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik ja Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Britt-Marena Tiikmaa. Siret Kotka eelnõu algataja esindajana tutvustas eelnõu nagu täna siin ka komisjonile ja ma ei hakka Sireti teksti üle kordama. Lühidalt võtaksin selle kokku nii, et tehakse valitsusele ettepanek maksta riigieelarvest aastatel 2017–2020 põllumajandustootjatele üleminekutoetust Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjaomases määruses lubatud maksimaalses määras.

Komisjoni istungil järgnes eelnõu tutvustusele komisjoni liikmete ja kutsutud külaliste arutelu. Mina märkisin, et 2017. aasta riigieelarve on juba Riigikogu menetluses, ja küsisin algataja esindajalt, kas riigieelarves on selle toetuse maksmisega arvestatud, kas ikka on võimalik leida raha üleminekutoetuseks. Siret Kotka vastas, et otsuse eelnõu esitamise päeval, 12. septembril ei olnud veel teada, kust raha üleminekutoetuseks võiks saada. Aga ta kinnitas, et riigieelarve muudatuste arutelul Keskerakonna fraktsioon selle katteallika leiab.

Rahandusministeeriumi esindaja Britt-Marena Tiikmaa märkis, et valitsuses arutati riigi eelarvestrateegia menetlemise käigus nii erakorralist kriisiabi kui ka üleminekutoetuse maksmist. Rahandusministeeriumi seisukoht oli, et ei toetata laustoetuste kasvu, eriti kui see ei laiene kõigile abivajajatele. Maaeluministeerium leidis, et üleminekutoetus on vajalik, ja suunas küsimuse valitsuse otsustada. Valitsuses otsustati eelistada erakorralist kriisiabi. Põhjust, miks nii otsustati, selgitas Maaeluministeeriumi esindaja Mai Talvik. Üleminekutoetus on välja kasvanud täiendavatest otsetoetustest, mis kehtisid kuni 2013. aastani, kusjuures maksmise õiguslikud alused jäid samaks. Üleminekutoetust saab maksta ainult registreeritud kantud täiendava otsetoetuse õiguse alusel. Mai Talvik juhtis tähelepanu, et toetusõiguse määramise aluseks olnud referentsid on vananenud ega iseloomusta praegust tootmist. Toetusõiguse määramise alused kehtivad põllumajanduskultuuride kasvatuses ja veisekasvatuses 2006. aasta seisuga ning piimanduses on aluseks tootmiskvoot, mis on määratud 31. märtsi 2007. aasta seisuga. Minimaalne toetusõigus on tootjal, kellel on vähemalt üks hektar põllumajanduslikku maad. Seega tekiks olukord, kus umbes 20% toetusest läheks neile, kes on juba tootmise lõpetanud või seda oluliselt vähendanud. Rahaliselt on see umbes 4 miljonit aastas. Need, kes on hiljem tootmist alustanud või kelle tootmine on kasvanud, jääksid aga osaliselt või täielikult lisatoetuseta.

Martin Repinski uuris, kas oleks võimalik süsteemi muuta ja maksta üleminekutoetust, lähtudes praegustest andmetest. Mai Talvik vastas, et tänavu kevadel tehti sellesisuline kirjalik järelepärimine Euroopa Komisjonile ning saadi eitav vastus. Eelnõu esitaja esindajad komisjonis Siret Kotka ja Martin

Repinski vananenud andmete alusel toetuse jagamises suurt probleemi ei näinud. Martin Repinski avaldas arvamust, et probleem on pigem selles, et uued tegijad ei saa üleminekutoetust, mitte niivõrd selles, et tootmise lõpetanud saavad õiguse toetusele vananenud referentside alusel.

Järgnes eelnõu menetluse arutelu. Maaelukomisjoni nõunik Merle Kruusimägi märkis, et enne eelnõu esitamist täiskogule on vaja selle tekstis normitehnilisi parandusi teha. Ta andis ülevaate nimetatud parandustest, mis on järgmised. Vastavalt Riigikogus menetletavate eelnõude normitehnika eeskirja § 53 lõikele 2 peab Riigikogu otsuse eelnõu preambul lõppema sõnadega "Riigikogu otsustab". Otsuse sisu esitatakse otsustavas osas, see tähendab arutatava eelnõu puhul punktis 1. Vastavalt eelnimetatud eeskirja § 29 lõigetele 3 ja 4 tuleb eelnõu tekstis Euroopa Liidu õigusaktidele viidates märkida viidatava õigusakti andja või andjad ning akti liik ja number. Esmakordse viitamise puhul tuleb nendele andmetele lisada viidatava õigusakti pealkiri ja esmakordse avaldamise andmed.

Komisjon tegi järgmised menetluslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu 285 täiskogu istungi päevakorda 15. novembriks, määrata ettekandjaks maaelukomisjoni liige Terje Trei, teha ettepanek viia läbi eelnõu 285 lõpphääletus ja esitada täiskogule eelnõu normitehniliselt korrektne tekst. Kõik otsused olid konsensuslikud. Kuna tegemist on Riigikogu otsusega Vabariigi Valitsusele ettepaneku tegemiseks, siis nõuab see koosseisu häälteenamust. Maaelukomisjonis sisulist hääletust ei toimunud ja täiskogule suuniseid ei edastatud. Täna tähelepanu eest!

12:11 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni nimel ettekandjale. Kristjan Kõljalg, palun!

12:11 Kristjan Kõljalg

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Te viitasite oma ettekandes, et eelnõus pakutud lahendus kriisis olevatele põllumajandussektoritele tegelikult tähendaks seda, et me riigisiselt seaksime eri tootjad erinevasse konkurentsiolukorda, kuna need, kes enne 2007. aastat tootjad ei olnud, seda toetust ei saaks, aga teised, kes siis olid ja nüüd enam ei ole, saaksid. Kas ei oleks palju mõistlikum kriisiabi suurendada? Siis saaksid toetust need, kes seda raha tõesti vajavad.

12:11 Terje Trei

Aitäh! Mina ise ei ole suur laustoetuste pooldaja. Aga samas, teades põllumajandusest natuke rohkem, võin julgelt öelda, et põllumajandus veidi toetusi vajab, eriti kuna me oleme üle-euroopalises konkurentsisis. Kuid kindlasti ei saa ma seda otsuse eelnõu toetada säärasena, nagu see on esitatud. Sest ma leian ikkagi, et me ei tohiks oma siseturul olukorda segaseks ajada – et osa inimesi jääks toetusest ilma, kuigi on selle ära teeninud. Mina näen võimalikku lahendust selles, et raha ei makstaks välja lubatud mahus, vaid osa sellest summast. Ütleme, järgmisel aastal on üleminekutoetuse summa ligi 20 miljonit, seda võiks vähendada, mitte täissummas välja maksta. Ja siis, kui see raha riigieelarvest ettepanekute peale leitakse, võib-olla võiks selle suunata *top-up*'i teise sambasse ehk MAK-i. Need, kes praegu nende referentside alusel välja jäävad, saaksid sealt omale toetust taotleda ja siseturul oleks võrdsem konkurents. Selles mõttes on see hea küsimus. Kui taevastest luukidest langeb meie põldudele päikest ja äikest erineval määral, siis äkki meie oleme taevastest luukidest targemad ja püüame toetusi võrdsemalt jagada.

12:13 Esimees Eiki Nestor

Martin Repinski, palun!

12:13 Martin Repinski

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud ettekandja! Ma tahaks osaliselt ka Kristjanile vastata. Selles mõttes, et kui see oleks nii lihtne, siis ma arvan, et see oleks juba ammu ära tehtud. Siis me ei räägiks praegu mitte *top-up*'ist, vaid räägiksime kriisiabist. Me ei saa kriisiabi selle summa võrra suurendada. Järgmisel aastal makstakse kriisiabi sisuliselt täismahus. Ainuke, mille me võime sinna juurde panna, on 450 000 eurot, aga me räägime ju praegu 20 miljonist. Selge see, et kriisiabi summa on liiga väike. Probleem ongi selles, et valdkond on üle reguleeritud, võib-olla ka Euroopa Liidu poolt,

kuna me ei saa ise otsustada, mida me kellele maksame. Paljud riigid tahavad maksta rohkem ja kasutavad seda võimalust, kui vähemalt *top-up*'i eraldavad. Kui meie seda ei kasuta, siis me seame oma põllumehed teistega ebavõrdsesse olukorda. Küsimus on, kas Reformierakonna fraktsioon toetab seda.

12:14 Terje Trei

Ma ei oska terve fraktsiooni eest vastata, ma saan konkreetset enda nimel rääkida. Kristjan ei saa vist vastata, sellist dialoogi ei saa praegu alustada. Selle summa kasutamise üle – 20 miljonit, kui me selle riigieelarvest leiame – on meil vabadus ise otsustada. Me võime otsustada, kas me maksame seda n-ö esimese samba raha välja täismahus või vähendatud mahus ja suuname MAK-i, mille puhul meil mingeid piiranguid ei tohiks olla. Nii saame paremini otsustada, kuidas me neid inimesi, kelle pärast ka sina, Martin, muretsesid, toetame.

12:15 Esimees Eiki Nestor

Austatud Kristjan Kõljalg, ühele ettekandjale saab esitada ühe küsimuse. Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Terje Trei! Avan läbirääkimised. Martin Repinski Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun! Annan ka kolm minutit lisaaega.

12:16 Martin Repinski

Lugupeetud kolleegid! Ma räägin natuke sellest, mida paljud võib-olla juba teavad, aga loodan, et see ei tee halba, kui ma seda kordan. Tegelikult ma väga loodan, et neid kaheksat või seitset ja poolt minutit, mis mulle on jäänud, kasutab enamik Riigikogu liikmeid selleks, et saali jõuda ja rohelise nupu peale vajutada.

Tegelikult on *top-up*'i mittemaksmine ilmselgelt ebavõrdse konkurentsi printsiibi rakendamine. Ma tean väga hästi, et peaaegu kõik riigid, kellel see võimalus on, maksavad seda oma põllumeestele. Ma arvan, et ma ei pea teile seletama, et tegelikult on Euroopa turg ühine. Õigemini ei oleks päris aus väita, et kogu Euroopa turg on täiesti ühine. Aga vähemalt Baltikumi turg seda kindlasti on. Kui Läti on leidnud võimaluse peale *top-up*'i maksta ka aretustoetusi ja veel mõningaid toetusi, mida Eesti ei maksa, siis ei ole olukord päris ühesugune ja konkurents aus.

Muidugi võib rääkida, et meie ka tegime midagi oma põllumeeste jaoks rohkem. Aga maaülikooli värske uurimus näitas selgelt, et tegelikult Lätis makstakse ühe looma kohta kaks korda rohkem. Siin ei ole mingit küsimust. Minu ainuke küsimus ongi, kuidas meil üldse on veel nii palju põllumehi, kes siia maani suudavad selles valdkonnas toimetada. See on praegu ju äärmiselt raske. Saladus, mulle tundub, seisneb selles, et põllumeeste jaoks ei ole põllumajandus äri. See on nende elutöö. Isegi siis, kui põllumehed ei teeni midagi, kui nad peavad oma raha mängu panema ja näiteks müüma oma metsamaad ja põllumaad maha, nad ikkagi jätkavad tegevust. Nad loodavad, et äkki tulevikus olukord paraneb ja nad saavad vähemalt nulliga töötada. Mingist kasumist ei saa üldse rääkida.

Olukorras, kus põllumeestel läks hästi ja toodangu hind oli ülikõrge – peaaegu kaks korda kõrgem kui tänavu – ja toetused olid ka korralikud, tulid põllumehed tegelikult riigile vastu.

Põllumajandusorganisatsioonid pakkusid ise, et võiks *top-up*'ist loobuda, sest vahest oleks mõistlik panna see raha kuhugi mujale. Ma arvan, et see ongi põhjus, miks nüüd *top-up*'i ei ole. Paljud poliitikud ei taha seda maksta. Nõnda näeme jälle, et ükski heategu ei jää karistamata. Selle eest, et põllumehed ühel hetkel tulid riigile vastu ja pakkusid, et võiks selle raha kuhugi mujale suunata, ongi nad karistada saanud. Aga just nüüd, kui on väga raske ja riik peaks öla alla panema, ei ole me seda juba mitu aastat teinud.

Muidugi, praegused koalitsiooniläbirääkimised näitavad seda, et olukord hakkab muutuma. Kui palju see muutub ja kui kiiresti, seda me küll ei tea, aga vähemalt lootust on, et järgmisel aastal makstakse *top-up* välja. Ka piima hind on tõusma hakanud.

Minu isiklik arvamus aga on, et isegi kui hakatakse toetusi täismahus maksma, on seda liiga vähe.

Tegelikult peaksime leidma võimaluse teha võimatut asja: maksta toetust tagantjärele kõigi nende aastate eest, mil põllumehed toetust ei saanud. Me peaksime seda tegema. Muidugi me sellest ei räägi, aga see oleks õige. See oleks aus suhtumine põllumeestesse, kellest paljud – kordan seda veel – jätkavad, kuigi olukord on äärmiselt raske.

Ka eelmisel aastal ma rääkisin sellest, et mõnes mõttes on alatu anda põllumeestele nõu, et kui teie äri töötab miinuses, siis lõpetage ära, ärge tegelege sellega. Vaatame, mis tegelikult toimub! Kui põllumees läheb pangast laenu võtma – kas maa või tehnika ostmiseks või farmi ehitamiseks, sest ilma selleta ei

ole võimalik üldse tegutseda –, siis nõuab pank peaaegu iga kord temalt, et ta annaks isikliku garantii. Ta garanteerib laenu oma isikliku varaga. See tähendab seda, et kui tal raskel ajal tekivad probleemid ja mõned riigi esindajad soovivad tal tegevuse lõpetada, siis peab põllumees käega lööma kogu oma elutööle ja tihti ära andma ka oma maja ja muu isikliku vara, mis tal on. Võib olla isegi nii, et sellest ka ei piisa, sest põllumajandus nõuab enamasti tohutuid investeeringuid, ilma milleta, nagu ma juba ütlesin, ei ole võimalik üldse tegutseda.

Kui me võrdleme ennast Lätiga, siis kuidas on võimalik, et Läti on leidnud võimaluse maksta rohkem? Kuidas meie ei leia? Muidugi, alati saab rääkida sellest, et eelarve peab olema tasakaalus ja et meil on ka palju teisi problemaatilisi valdkondi. Kuid olgem ausad, kõik sõltub prioriteetidest. Tihti me kuuleme vabandust, et *top-up*'i asemel otsustati maksta kriisiabi. Aga see ei ole üldse mingi õigustus. *Top-up* on *top-up*, kriisiabi on kriisiabi ja kriisiolukorras peab maksma nii *top-up*'i kui ka kriisiabi maksimaalselt. Lisaks me peame nõudma seda, et Euroopa Liit lubaks meil maksta kriisiabi kordades rohkem ja ise annaks ka juurde. Me teame väga hästi, millest see kõik alguse sai, ja ma mäletan väga hästi, kuidas meie põllumeestele lubati, et neid aidatakse, et keegi ei jäta Eestit üksinda. Aitäh!

12:24 Esimees Eiki Nestor

Kristjan Kõljal Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:24 Kristjan Kõljal

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Nagu me kuulsime ka maaelukomisjoni ettekandja tutvustusest, selle eelnõu puhul on tegemist selge riskiga, et umbes 20% vahenditest võib minna kellelegi, kes enam põllumajandusega ei tegele. Ja teistpidi võivad jääda või tegelikult jäävadki toetusest ilma need, kes praegu tegelevad, aga 2007. aasta seisuga põllumajandusega ei tegelenud. Maaelukomisjoni ettekandjal oli ka pakkuda lahendus. Ma arvan, et kui tõesti need vahendid eelarvest leitakse, siis oleks mõistlik neid kasutada selliselt, et me ei piserda seda raha niimoodi maha, et see näiteks 20% ulatuses läheb valesse kohta. Ma arvan, et on olemas paremad lahendused. Täna me maksame kriisiabi nendele sektoritele, kus tõesti häda on suur, ja seda tuleb jätkata. Aitäh!

12:25 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimise soovi ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud ja läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu! Kuna see otsus vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Täiskogu istungil on kohal 48 Riigikogu liiget.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 285. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt oli 42 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 4. Otsus jäi vastu võtmata.

5. 12:29 Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (319 SE) esimene lugemine

12:29 Esimees Eiki Nestor

Alustame keskkonnakomisjoni algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 319 esimest lugemist. Ettekandja on keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra. Palun!

12:29 Rainer Vakra

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Keskkonnakomisjon otsustas oma selle aasta 24. oktoobri istungil algatada atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu kiireloomulise vajaduse tõttu täiendada lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise enampakkumistulu kasutamise korda ning lisada säte selle kohta, et kliimamuutuste leevendamiseks loodud kauplemiskeemide alusel antud toetuse tagasinõudmise otsus on täitedokument. Eelnõu eesmärk on täpsustada enampakkumisel saadud tulu kasutamise korda ning lisada seadusse säte, mille kohaselt võib vahendite kasutaja lubatud heitkoguse

ühikutega kauplemisest saadavate vahendite kasutamiseks sõlmida halduslepingu. Eelnõukohane seadus sisaldab ka lisasätet, mille kohaselt loetakse atmosfääriõhu kaitse seaduse ja välisõhu kaitse seaduse järgi erinevate kauplemisskeemide alusel saadud vahenditest antud toetuse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamisel tehtud toetuse tagasinõudmise otsus täitedokumendiks täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 21 tähenduses.

Riigikogu keskkonnakomisjon toetas eelnõu konsensusega ja tegi ka otsuse määrata komisjoni esimees selle ettekandjaks. Seadus jõustuks 2017. aasta 1. jaanuaril. Lühidalt veel, et seaduse rakendamine toob kaasa Sihtasutuse KredEx haldustegevuse laienemise, sh toetuse tagasinõudmise otsuse sundtäitmisele suunamise. Täiendavaid kulusid sellega Eesti riigieelarvele ei kaasne. Toetuse tagasinõudmise otsuse alusel tagasi nõutud, kuid veel tagastamata toetuse summa on 953 578 eurot. Muudatuste jõustumisel on selle summa ulatuses võimalik nõuded sundtäitmisele suunata ehk siis maakeeli on tegemist lahendiga, mille abil on Eesti riigil võimalik tagasi nõuda ligemale 1 miljon eurot. Varasema seaduspraagi tõttu ei ole seda seni olnud võimalik teha. Aitäh!

12:32 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale! Dmitri Dmitrijev, palun!

12:32 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Küsin nendesamade tagastamata toetussummade kohta. Kas sa oskad siin saalis öelda, kes need võlglast on? On need kohalikud omavalitsused või eraõiguslikud subjektid, kes kogu selle miljoni võlgu on ja kelle käest seda tagasi nõutakse?

12:32 Rainer Vakra

Hea kolleeg! Täpsema nimekirja saame teile kirjalikul teel esitada. Aga probleem on tegelikult tekkinud seoses Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2011. aasta 12. juuni määrusega. See kannab numbrit 69 ning puudutab rohelist investeerimisskeemi, elektriautode toetuse kasutamise tingimusi ja korda. Tegu on selle alusel toetuse kasutamise nõuete rikkumisega ning sel põhjusel toetuste tagasinõudmise otsuse sundtäidetavaks muutmisega. Tagasinõudmise otsuseid on alates 2014. aasta kevadest kuni selle aasta sügiseni tehtud ligikaudu 10% ja see tähendabki kokku ligemale miljon eurot. Asi puudutab elektriautosid. Mis aga puudutab konkreetselt teie küsimust, kas tegemist on eraisikute või kohalike omavalitsuste või juriidiliste isikutega, siis seda me saame teie jaoks täpsustada.

12:33 Esimees Eiki Nestor

Aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Keskkonnakomisjoni ettepanek on eelnõu 319 esimene lugemine lõpetada. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 17. novembri kell 12. Kohtume homme!

Istungi lõpp kell 12.34.